

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Hana Zoubková

Úroveň finanční gramotnosti u vysokoškolských studentů

Olomouc 2017

vedoucí práce: Ing. Alena Opletalová, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 21. dubna 2017

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Aleně Opletalové, Ph. D., za odborné vedení a užitečné rady a připomínky při tvorbě této diplomové práce.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Hana Zoubková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Ing. Alena Opletalová, Ph.D
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Úroveň finanční gramotnosti u vysokoškolských studentů
Název v angličtině:	Level of the financial literacy among the university students
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá problematikou finanční gramotnosti u vysokoškolských studentů. Cílem práce je analyzovat aktuální situaci v oblasti finanční gramotnosti u vybraného vzorku vysokoškolských studentů. Teoretická část objasňuje pojem finanční gramotnost, zabývá se problematikou osobního rozpočtu, finančního plánování a zdůvodňuje důležitost finančního vzdělávání pro vysokoškolské studenty. Jsou zde také popsány finanční produkty, se kterými se pracuje v dotazníku. Praktická část je zaměřena na analýzu aktuálního stavu finanční gramotnosti u vysokoškolských studentů prostřednictvím dotazníkového šetření a ověřování hypotéz chí kvadrátem.
Klíčová slova:	Finanční gramotnost, finanční vzdělávání, vysokoškolští studenti, osobní rozpočet, finanční produkty.
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with the issues of financial literacy among university students. The aim of the thesis is analyze the current situation in the area of financial literacy in a selected sample of university students. The theoretical part explains the concept of financial literacy, deals with issues of personal budget, financial planning and justifies the importance of financial education

	for university students. There are also described the financial products which are using in a questionnaire. The practical part is focused on the analysis of the current state of financial literacy among university students through a questionnaire survey and testing hypotheses by a chi square statistic.
Klíčová slova v angličtině:	Financial literacy, financial education, university students, personal budget, financial products.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Standardy finanční gramotnosti pro střední škol Příloha č. 2 - Dotazník
Rozsah práce:	84 stran, 117 751 znaků.
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

Úvod	8
1 Finanční gramotnost	10
1.1 Definice finanční gramotnosti	10
1.2 Význam finanční gramotnosti.....	12
1.3 Důležité dokumenty k finančnímu vzdělávání	13
1.3.1 Národní strategie finančního vzdělávání	14
1.3.2 Standardy finanční gramotnosti pro střední školy	15
2 Finanční plánování a osobní finance	17
2.1 Finanční plánování.....	17
2.2 Tvorba osobního finančního plánu	17
2.3 Osobní finance a jejich řízení	19
2.4 Osobní rozpočet	22
2.6 Principy tvorby osobního rozpočtu.....	24
3 Finanční produkty	27
3.1 Investiční životní pojištění.....	27
3.2 Úrazové pojištění	29
3.3 Penzijní připojištění	30
3.4 Investice do dluhopisů a akcií.....	31
3.5 Kolektivní investování.....	31
3.6 Stavební spoření.....	33
3.7 Spotřebitelský úvěr	34
3.8 Běžný účet	35
3.9 Spořicí účet	35
4 Význam finančního vzdělávání na vysokých školách	37
4.1 Vysokoškolští studenti a finanční vzdělávání.....	37

4.2 Způsoby finančního vzdělávání vysokoškolských studentů.....	38
4.2.1 „Peníze na útěku“	39
4.3 Ověřování úrovně finanční gramotnosti	40
4.3.1 Výzkumné šetření finanční gramotnosti u žáků středních škol	40
5 Výzkumné šetření	42
5.1 Formulace cíle, výzkumných otázek a hypotéz	42
5.2 Metodologie výzkumného šetření.....	43
5.2.1 Metoda dotazníku	45
5.2.2 Test dobré shody chí kvadrát	46
5.3 Výzkumný vzorek.....	46
5.4 Analýza zjištěných dat	47
5.4.1 Dotazníkové šetření	47
5.4.2 Ověřování hypotéz	68
5.5 Diskuze a shrnutí výsledků výzkumného šetření.....	71
Závěr	76
Seznam použitých zkratk	78
Seznam použité literatury	79
Právní předpis	80
Elektronické zdroje	80
Seznam tabulek, grafů a obrázků.....	82
Seznam příloh	84

Úvod

Když se rozhlédneme kolem sebe vidíme samá lákadla pro naši peněženku. Reklamy, a nejen ty nás lákají na koupi nejnovějšího modelu elektroniky, k tomu potřebujeme nejmodernější oblečení – samozřejmě značkové, souseď jede na dovolenou k moři, my musíme jet také, abychom nezaostávali. Masmédia nás krmí tím, že abychom byli šťastní musíme mít všechno nej – nejlepší, nejmodernější, nejdražší. Kde však na to stále brát peníze, naše kapsy přece nejsou bezedné. Tak si na to půjčíme peníze, vždyť je to tak snadné, v televizi to přece říkali. Nemusíme to ani splácet hned, tak si to odložíme. Když nemáme na splátku, tak si na to vezmeme další půjčku. Tohle není můj příběh, ale příběh, jak se snadno lze dostat do dluhového kolotoče.

Zejména z důvodu zadluženosti se dnes ocitá tolik lidí ve finančních potížích. Vysoká zadluženost byla i jednou z příčin nedávné ekonomické krize v USA i dalších státech, Českou republiku z toho nevyjímaje. Vláda se již před několika lety rozhodla na tento problém reagovat tím, že výuku finanční gramotnosti povinně začlenila do školských osnov základních a středních škol. Protože průměrná zadluženost lidí v České republice neustále roste, zajímalo mě, jak je na tom moje věková skupina – vysokoškoláci, jakožto „inteligentní elita národa“. Zda tato skupina má znalosti, které by mít měla, tedy znalostmi splňuje standardy finanční gramotnosti, které by měli žáci mít po ukončení střední školy.

Cílem mé diplomové práce je analyzovat aktuální situaci v oblasti finančního vzdělávání u vybraného vzorku vysokoškolských studentů.

Hlavní cíl práce je rozdělen na několik dílčích cílů, z kterých vychází výzkumné otázky, jež jsou popsány v podkapitole 5.

Cílem teoretické části mé diplomové práce je vyhledat literaturu a vysvětlit pojmy spojené s problematikou uvedenou v této práci.

Prvním z dílčích cílů mé diplomové práce je přezkoumat, zda jsou vysokoškolští studenti obeznámeni se základními pojmy finančního vzdělávání.

Dalším dílčím cílem této práce je analyzovat, jaké procento vysokoškolských studentů z výzkumného vzorku má přehled o svých osobních financích.

Posledním dílčím cílem mé diplomové práce je objasnit, zda se vysokoškolští studenti vzdělávají ve finanční problematice.

Diplomová práce je členěna na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je dále rozčleněna do tří kapitol. První kapitola je věnována definování finanční gramotnosti, charakterizuje pojem finanční gramotnost, zdůvodňuje důležitost finanční gramotnosti, věnuje se Národní strategii finanční gramotnosti, určení standardů finanční gramotnosti. Druhá kapitola teoretické části je věnována finančnímu plánování, konkrétně osobním financím. Definuje pojmy osobní rozpočet a objasňuje principy tvorby osobního rozpočtu, dále se věnuje pojmu osobní finanční plán zásadám tvorby osobního finančního plánu. Třetí kapitola se zabývá finančními produkty, jejichž základní znalost je nutná pro budování finanční gramotnosti. Základně objasní pojmy investiční životní pojištění, úrazové pojištění, penzijní připojištění, stavební spoření, spotřebitelský úvěr, běžný účet a spořicí účet. V této kapitole jsou popsány pouze tyto produkty, protože jsou naprostý základ a jejich znalost se ověřuje ve výzkumném šetření. Čtvrtá kapitola pak zdůvodňuje důležitost finančního vzdělávání pro vysokoškolské studenty a nastiňuje některé možnosti, jak se mohou dále vzdělávat.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na zjištění úrovně finanční gramotnosti vybraného vzorku vysokoškolských studentů. Výzkumné šetření bylo realizováno prostřednictvím online dotazníku. Praktická část rovněž obsahuje formulaci výzkumného problému, popis metodologie, stanovení cílů a výzkumných otázek diplomové práce.

Diplomová práce může být přínosná zejména pro ty, kteří se zabývají problematikou finanční gramotnosti. Tato práce přináší pohled na úroveň znalostí finanční gramotnosti vysokoškolských studentů.

1 Finanční gramotnost

Důležitou roli v oblasti osobních financí hraje vzdělávání, obzvláště vzdělání ve finanční gramotnosti, což je také ústřední pojem této práce. Lze říci, že finanční vzdělávání je pojmem nadřazeným finanční gramotnosti, která je jeho součástí a zároveň i výsledkem působení finančního vzdělávání. V této kapitole je nejprve charakterizován pojem finanční gramotnost, dále je vysvětlena důležitost finanční gramotnosti, na to naváže podkapitola, jenž se zaměří na dokument, který se vztahuje k finančnímu vzdělávání, konkrétně Národní strategie finančního vzdělávání, což je ústřední dokument v prostředí českých škol, ve kterém je vymezeno vše důležité ve spojitosti s finančním vzděláváním, v poslední části této podkapitoly i celé kapitoly jsou zmíněny nejdůležitější body Standardů finanční gramotnosti pro střední školy, což je dokument, který je přílohou Národní strategie finančního vzdělávání.

1.1 Definice finanční gramotnosti

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoje (Organisation for Economic Cooperation and Development, dále jen OECD) plní důležitou funkci při rozšiřování povědomí o významu finanční gramotnosti v celosvětovém měřítku, většina dokumentů jednotlivých států vychází právě z doporučení této organizace.

„Pro potřeby jednotlivých členských států vytvořila OECD všeobecně akceptovatelnou definici finančního vzdělávání, které je chápáno jako proces, jehož prostřednictvím si uživatelé finančních služeb a investoři zvyšují porozumění finančním produktům a pojmům a zároveň si prostřednictvím informací, instrukcí a nestranných rad vytvářejí schopnost uvědomovat si finanční rizika i finanční příležitosti. Finanční vzdělávání zvyšuje také schopnost provádět informovaný výběr, učí, kam se obrátit o radu nebo pomoc, a přispívá ke zlepšení finančního zajištění.“¹

„Finanční gramotnost je souborem znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana, které jsou nezbytné pro to, aby byl schopný zabezpečit sebe, případně svoji rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan je schopen odpovědně spravovat osobní či rodinný rozpočet, včetně správy

¹ OECD. *Improving Financial Literacy: Analysis of issues and policies*. Oecd.org[online].2005[cit. 2017-04-08]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/finance-and-investment/improving-financial-literacy_9789264012578-en#.WOjAzNLyIU.S.26.

finančních aktivit a závazků, s ohledem na měnící se životní situace a zároveň se orientuje v problematice cen a peněz.“²

Druhá z definic charakterizuje pojem finanční gramotnost, první se pak zaměřuje na finanční vzdělávání. Tyto definice jsou nejčastěji uváděné definice v odborných knihách věnujících se finanční gramotnosti. Definice finanční gramotnosti, jako je pojmána v této diplomové práci, tedy jako správa osobních, případně rodinných financí, v sobě zahrnuje tři základní složky, konkrétně gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.

Peněžní gramotnost tvoří kompetence nezbytné pro řízení hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi. Do peněžní gramotnosti je zahrnuta i správa nástrojů k tomuto určených (např. platební nástroje nebo běžný účet).

Cenová gramotnost ztělesňuje kompetence nezbytné pro pochopení cenových mechanismů a inflací. Důležitou složkou cenové gramotnosti je porozumění principu „ceny peněz“ v čase, tedy inflace, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb (v praxi to znamená porozumění poplatkům a úrokovým sazbám).

Rozpočtová gramotnost reprezentuje kompetence nezbytné pro sestavení a následující řízení osobního nebo rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, vytyčit finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů). Rozpočtová gramotnost je také i schopnost zvládat nejrůznější životní situace z finančního hlediska, tedy umět se připravit na nečekané výdaje nebo třeba výpadek příjmů. Rozpočtová gramotnost kromě výše popsaného zahrnuje také dvě specializované složky:

- **správu finančních aktiv** (např. vkladů, investic a pojištění) a
- **správu finančních závazků** (např. úvěrů nebo leasingů).

To předpokládá v obou případech dobrou orientaci na trhu rozlišně komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost porovnávat mezi sebou jednotlivé služby či produkty a volit z nich ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní finanční situaci.³

² MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, *Národní strategie finančního vzdělávání*. [online].2010 [cit. 09.03.2017] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2010>, s. 10.

Gramotnost finanční je specializovanou složkou širší ekonomické gramotnosti. Ekonomická gramotnost ve srovnání s gramotností finanční navíc zahrnuje způsobilost zabezpečit si příjem, zvažovat důsledky osobních rozhodnutí na současný a zároveň i budoucí příjem, orientaci na trhu pracovních příležitostí a způsobilost rozhodovat o osobních nebo rodinných výdajích. Integrovanou součástí finanční gramotnosti jsou také makroekonomické aspekty a oblast daňová, protože se významně podílí na finančních zdrojích jednotlivce i celých domácností, má tedy důležitý podíl na peněžních tocích i v soukromých financích. Finanční gramotnost jako součást gramotnosti ekonomické tvoří jednu ze složek tzv. klíčových kompetencí, jež by měl člověk mít, aby mohl najít uplatnění v dnešní společnosti.

K finanční gramotnosti se také úzce vztahují:

- **numerická gramotnost** – ve vztahu k finanční gramotnosti je myšleno zejména využití matematického aparátu pro řešení numerických úloh, které se týkají financí,
- **informační gramotnost** – pro finanční gramotnost je zejména potřebná schopnost vyhledat, použít a v kontextu vyhodnotit relevantnost informací,
- **právní gramotnost** – důležitá je dobrá orientace v českém právním systému, celkový přehled o právech a povinnostech, ale také možnostech, kam se obrátit o pomoc.

1.2 Význam finanční gramotnosti

Podle Kiyosakiho je v dnešním světě a věku informací pro život nezbytné nejen akademické vzdělání a odborné vzdělání, ale také finanční vzdělání.⁴

Klíčové je finanční vzdělávání obyvatelstva především, protože finančně vzdělaný občan se stává na finančním trhu rovnoprávným subjektem. Rozumí smluvním vztahům a je způsobilý posoudit jeho dopady, díky čemuž lze omezit podvody a jednostranně výhodné nabídky od finančních institucí. Finanční vzdělávání také jednoznačně přispívá k tomu, že občan aktivně zodpovídá za zajištění sebe a své rodiny, díky čemuž se zvyšuje životní

³ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, *Národní strategie finančního vzdělávání*. [online].2010 [cit. 09.03.2017] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2010>, S. 12.

⁴ KIYOSAKI, Robert T. *Zvyšte své finanční IQ: starejte se o své peníze lépe*. Hodkovičky [Praha]: Pragma, c2008. ISBN 978-80-7349-127-7.

standard celé společnosti. Občan také dokáže identifikovat výhodnou nabídku a aktivně se ji snaží, čímž se postupně kultivuje celý finanční trh.

V tomto kontextu lze poukázat také na vliv vzdělání občanů také na makroekonomickou situaci. Zejména nízká vzdělanost v oblasti finanční gramotnosti měla velký podíl na vzniku ekonomické krize v USA. Téměř stejný vývoj lze v této oblasti pozorovat i v rámci České republiky. „*Je alarmující dynamika negativních jevů jako růst zadlužování obyvatelstva, růst nesplacených pohledávek a exekucí na majetku fyzických osob. S ohledem na výše uvedené je třeba klást vyšší důraz na finanční vzdělávání občanů jako takové, zejména pak na jeho kvalitu. Význam finančního vzdělávání potvrdily také závěry odborných diskuzí v rámci oficiálních seminářů obou komor Parlamentu České republiky.*“⁵

Je poměrně obtížné se vyznat ve finančním světě, obzvlášť, když je nabízeno nepřeberné množství druhů finančních produktů, od spousty finančních institucí a odlišné úrovně jejich zástupců. Každý z produktů se hodí pro jinou situaci či pro jinou osobu, záleží na momentálních preferencích dané osoby. Úkolem finanční gramotnosti je, aby se člověk dokázal správně rozhodnout a nedal se nachytat.⁶

1.3 Důležité dokumenty k finančnímu vzdělávání

Tato podkapitola je zaměřena na zásadní dokumenty pro výuku finanční gramotnosti v českých školách, proto jsou zmíněny jen dokumenty vytvořené v České republice, které vycházejí také z doporučení, která jsou uvedena v publikaci vydané Organizací pro rozvoj a spolupráci: Zvyšování finanční gramotnosti – analýza problémů a politiky (v originále Improving Financial Literacy – Analysis of issues and policies).⁷

⁵ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní strategie finančního vzdělávání*. MSMT, 2010, 27 s. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2010>. S.6.

⁶ KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.

⁷ OECD. *Improving Financial Literacy: Analysis of issues and policies*. Oecd.org[online].2005[cit. 2017-04-08]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/finance-and-investment/improving-financial-literacy_9789264012578-en#.WOjAzNLyjIU

1.3.1 Národní strategie finančního vzdělávání

Z výše uvedených důvodů si vláda České republiky uvědomila, jak důležité je finanční vzdělávání a usnesením č. 1594 ze 7. prosince 2005 pověřila ministryni školství, mládeže a tělovýchovy, ministru financí a ministru průmyslu a obchodu do 30. září 2006 připravit dokument **Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách**.

Na tento popud byla vytvořena mezirezortní skupina pro finanční vzdělávání, patřili do ní zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva financí, Výzkumného ústavu pedagogického v Praze, Národního ústavu odborného vzdělávání a zástupce obchodních akademií. Tato skupina v roce 2007 vymezila konkrétní standardy vzdělání, které stanovují ideální úroveň finanční gramotnosti pro různé cílové skupiny, které byly postupně implementovány do rámcových vzdělávacích programů.⁸

Prvním dokumentem, který se v České republice zabývá problematikou podpoření finanční gramotnosti, je **Strategie finančního vzdělávání** vytvořena v roce 2007. K aktualizaci původního dokumentu došlo v roce 2010. Tento dokument si klade za cíl zvýšit úroveň finanční gramotnosti občanů v České republice. Dokument chápe důležitost finančního vzdělávání, jeho prioritou je vzdělaný občan, který se umí pohybovat na stále se měnícím finančním trhu a jeho rychlé přizpůsobení aktuální situaci. Toto vzdělání má být prevencí zejména proti rostoucímu zadlužování občanů.⁹

V návaznosti na tento krok byla systematicky ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a České národní banky započata subvence pedagogických pracovníků ve formě vydání metodických publikací, poskytování akreditovaného vzdělávání a zařazení oblasti finanční gramotnosti do obsahu příslušných vysokoškolských studijních programů.¹⁰

⁸ viz. kapitola 1.4 Standardy finanční gramotnosti

⁹ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní strategie finančního vzdělávání*. MSMT, 2010, 27 s. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2010>. S. 6.

¹⁰ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Systém budování finanční gramotnosti na základní a středních školách*. [online]. MSMT, 2007, 16 s. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>

Zpočátku bylo zařazení výuky finanční gramotnosti do vzdělávacích programů pro školy dobrovolné. Povinné začlenění výuky finanční gramotnosti bylo pro střední školy od roku 2009 a pro základní školy od září roku 2013.

Finanční vzdělávání je procesem dlouhodobým, zaměřeným na úplně všechny věkové skupiny obyvatel. V neustále se měnícím a vyvíjejícím prostředí finančních produktů a služeb si dává za cíl, aby každý občan byl vybaven dostatkem potřebných kompetencí, které bude moci správně uplatnit.

Dle Národní strategie finančního vzdělávání je finanční vzdělávání postaveno na třech principech – obecnosti, odbornosti a zacílení.

- **Princip obecnosti** – všechny projekty finančního vzdělávání by měly svým charakterem rozvíjet a zvyšovat úroveň finanční gramotnosti ve smyslu základní orientace a přehledu o finančních produktech a službách, ale nesmí se týkat propagace konkrétních produktů a služeb.
- **Princip odbornosti** – aby bylo šíření finančního vzdělávání úspěšné a správné, je nutné, aby byl zajištěna správnost obsahu po odborné stránce a také zajištěna dostatečná odborná kvalifikace vzdělavatelů. Šířitelé finančního vzdělávání by měli být dostatečně kompetentní jak v oblasti vzdělávání, tak v oblasti financí.
- **Princip zacílení** – veškeré projekty či programy by měly jasně vymezovat cílovou skupinu, pro niž jsou určeny, a v souladu s tím také využívat vhodné informační kanály pro každou zvolenou cílovou skupinu tak, aby nedocházelo k chybné interpretaci. Při přípravě vzdělávacího programu či projektu je třeba předem zvážit jeho zacílení tak, aby bylo dosaženo žádoucího účinku, a přitom nebyla opomenuta některá ze složek nebo se naopak zbytečně nepřekrývaly. Současně je také nutné dodržet výše uvedené principy obecnosti a odbornosti.¹¹

1.3.2 Standardy finanční gramotnosti pro střední školy

Pracovní skupina během své činnosti rozhodla, že na úroveň finanční gramotnosti dospělé populace nejsou kladeny žádné zvláštní specifické nároky a z tohoto důvodu

¹¹ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, *Národní strategie finančního vzdělávání*. [online].2010 [cit. 09.03.2017] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2010.S.16>.

pro ni nebude samostatný Standard finanční gramotnosti vytvořen. Úroveň znalostí a dovedností nezbytných v oblasti finanční gramotnosti, která je vymezena standardem pro žáky středních škol. S těmito standardy bude operovat i tato diplomová práce, jelikož zkoumá finanční gramotnost u vysokoškolských studentů, tedy specifické skupiny dospělých lidí. Vzdělávací programy jsou rozdílné pro oborové školy a gymnázia. Standardy vzdělání jsou však pro oba typy škol totožné.

Standardy jsou vytvořené pro první stupeň základní školy, druhý stupeň základní školy a pros střední školy. Každý z těchto standardů má cíle rozděleny do několika oblastí. Dále se bude v diplomové práci operovat pouze ze standardy pro střední školy, které jsou vzhledem k obsahu práce jediné relevantní. Standard finanční gramotnosti pro střední školy je rozdělen do čtyř oblastí: peníze, hospodaření domácností, finanční produkty a práva spotřebitele. (viz. Příloha č.1)¹²

¹² MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Systém budování finanční gramotnosti na základní a středních školách*. [online]. MSMT, 2007,[cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach> . S.13-14.

2 Finanční plánování a osobní finance

Mezi finančně gramotným člověkem a kvalitně sestaveným finančním plánem lze pozorovat přímou souvislost. Když někoho označíme za finančně vzdělaného, je velice pravděpodobné, že jeho osobní finance budou rozloženy rozumně a tato osoba bude mít vytvořen svůj finanční plán, který bude aktualizovat dle momentálního stavu, a kterým se bude řídit. Není důležitá podrobnost plánu, důležité je mít představu o směru, kterým se finance mají do budoucna ubírat, tak aby to z dlouhodobého hlediska dávalo smysl.

S finančním plánováním úzce souvisí i osobní finance, proto jsou tyto dva důležité pojmy v jedné kapitole.

V ideálním případě by si každý člověk měl sestavovat osobní či rodinný rozpočet, díky němuž lze získat dobrý přehled o svých příjmech a výdajích. Většina lidí má velmi dobrý přehled o svých příjmech, s výdaji je to již horší. Pokud si někdo začne zaznamenávat své výdajové položky, většinou je nemile překvapen výší svých výdajů. V případě deficitního či vyrovnaného osobního rozpočtu je záhodno eliminovat své výdajové položky. Dalším řešením, které je nasnadě, je navýšení příjmů, tak aby se rozpočet stal přebytkovým. V případě hospodaření s přebytkovým rozpočtem je možné tvořit rezervy, pomocí nichž se každý může připravit na nenadálé finanční i životní situace. Čím dál důležitější je také se připravit na penzi, k čemuž je opět třeba mít přebytkový rozpočet.

2.1 Finanční plánování

Cílem finančního plánování je vytvoření rovnováhy mezi budoucími finančními cíli a současnými a očekávanými zdroji a následně nalezení efektivní cesty k dosažení těchto cílů vycházejících z možností, které poskytuje finanční trh.¹³

2.2 Tvorba osobního finančního plánu

Finanční plán by měl vycházet zejména ze zevrubné analýzy poměrů daného člověka, jeho příležitostí, potřeb, tužeb a finančních cílů. Podstata kvalitního finančního plánu spočívá v zajištění pro případ jakékoliv nečekané události. Musí však být individuálně vzat v potaz majetek, pasivní příjmy, závazky a situacím, které by příjem konkrétního člověka mohly ohrozit. Do prostředků, které příjem zajišťují patří např. životní pojištění (investiční životní

¹³ SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Finance. ISBN 978-80-247-4832-0. S.10.

pojištění či rizikové životní pojištění) a neživotní pojištění (resp. pojištění majetku a odpovědnost vůči druhým).¹⁴

Finanční plán by se měl kromě jiného především skládat z kroků vedoucích k zajištění bydlení, financování studia dětí, vytváření zajištění na důchod a zhodnocení volných finančních prostředků. Pokud zájemce o finanční plán má v úmyslu řešit pouze jednu sféru zájmů (např. bydlení), je nezbytné seznámit se se souvislostmi a důsledky tohoto dopadu na další životní záměry klienta (např. pokud se při řešení bydlení neúměrně zadluží, tedy vezme-li si úvěr s měsíční splátkou na hranici svých možností, pouze velmi obtížně si bude moci budovat rezervy na důchod nebo nepředvídané události). Finanční plán jako celek nelze vytvořit, pokud jeden z elementů vyjmeme z kontextu ostatních.

Finanční plán je možné chápat jako živý organismus. Platí v době jeho sestavování, po nějakém čase je nutné jej vzhledem k vývoji životních událostí, změn na finančních trzích a změnu legislativy, aktualizovat.

*„Kvalitní finanční plán nenabízí nejlevnější varianty, ale varianty, které umožňují více řešení při změně jakékoliv situace. Mít více možností je jedním z nejdůležitějších kritérií kvalitního finančního plánu. Finanční plán by měl klienta učinit co nejvíce nezávislým na sociálním systému.“*¹⁵

Vytyčení osobních finančních cílů a koncept optimálního řešení k jejich dosažení je pro vytvoření finančního plánu nezbytné. Finanční plán ukazuje směr, tzn. soustavu kroků, které musí být provedeny pro dosažení stanovených cílů. Podstatou finančního plánu je ujasnění si cílů, a na základě toho si pro jejich splnění odkládat finanční prostředky stranou. Finanční plán taktéž radí, jak nejefektivněji rozčlenit aktuální majetek do rozličných finančních produktů, tak aby došlo ke splnění vytyčených cílů, současně však zachovat nynější životní úroveň i do budoucna.¹⁶

¹⁴ KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.S.147.

¹⁵ KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.S.148.

¹⁶ PILAŘ, Jiří. *Finanční gramotnost „Jak s penězi?!”* Projekt ESF [online]. 2012. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.skp-centrum.cz/wp-content/uploads/2012/05/Financni-gramotnost-aneb-Jak-spenezi.pdf>. S.8.

Finanční plánování by nemělo být chápáno jako prostředek k rychlému zbohatnutí bez práce. Pokud totiž jednotlivec má nepostačující vědomosti o finančních produktech a s nimi spojených nebezpečích, popř. tato rizika bagatelizuje, ohrožuje tím nejen svůj finanční plán, ale i stabilitu své finanční situace (v horším případě celé své rodiny).¹⁷

2.3 Osobní finance a jejich řízení

Osobní finanční plán se skládá z pěti primárních komponentů – ošetření osobních rizik, plánování nezávislého penzijního věku, plánu vzdělání dětí, investičního plánu a plánu dědictví.¹⁸

1. **Ošetření osobních rizik** – každý člověk by měl předvídat do budoucna a snažit se finančně připravit na neočekávané životní situace (např. ztráta zaměstnání, nemoc, úraz). Existují dvě možnosti, jak se na tyto okamžiky připravit, a to buď vytvořením krátkodobých rezerv nebo pomocí životního pojištění. Ideálním řešením je kombinace obou těchto způsobů. Tvoření krátkodobých rezerv je ideální řešení v situaci spojené se ztrátou zaměstnání, při úrazech či nemocech, které však nevyžadují dlouhodobou léčbu; dalším možným využitím je při poškození nebo odcizení majetku, který je nutné opravit nebo nahradit v co nejkratším časovém horizontu. Finanční poradci obvykle uvádějí, že krátkodobá rezerva by měla být alespoň ve výši čtyř až šesti měsíčních příjmů. Naopak životní pojištění je dobrou volbou pro krytí potenciálních nemocí nebo zranění, která vyžadují dlouhodobou léčbu či dokonce vedou k trvalé invaliditě. „Je nutné věnovat pozornost pojistné hodnotě, tj. nejvyšší možné finanční újmě, ke které může důsledkem pojistné události dojít. Pojistné hodnotě totiž odpovídá částka, jíž v případě pojistné události pojistitel vyplácí.“¹⁹ Pokud je člověk zadlužený (hypotéka, úvěr) měla by být výše pojištění smrti alespoň na aktuální dlužnou částku, jedná se o to z toho důvodu, aby v případě smrti byl dluh srovnán

¹⁷ SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Finance. ISBN 978-80-247-4832-0.S.36.

¹⁸ MÁLEK, Petr, Gabriela OŠKRDALOVÁ a Petr VALOUCH. *Osobní finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5157-7.S.49

¹⁹ ČEJKOVÁ, Viktória a Svatopluk NEČAS. *Pojišťovnictví*. 2., přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3990-6.S.64.

a nemusel být převeden na dědice. Pokud není u jednotlivce vytvořena krátkodobá rezerva v dostatečné výši, měla by v životním pojištění být zahrnuta i nepovinná připojištění (např. denní odškodné, hospitalizace). Jestliže však je již naspořena dostatečná krátkodobá rezerva, je výhodnější tyto připojištění raději vyjmout z tohoto pojištění, jelikož jsou obvykle poměrně finančně nákladná.

2. **Plán nezávislého penzijního věku** – je téměř jisté, že starobní důchod vyplácený od státu nebude dostatečný pro pokrytí výdajů životního standardu, na který si člověk přivykl během svého produktivního období. Proto je nezbytné se na tuto dobu připravovat, a to pomocí tzv. dlouhodobých rezerv. Dle Filipa v penzijním věku budeme potřebovat až 80 % měsíčního příjmu, kterého jsme dosahovali několik let před penzí. Nutné je samozřejmě i vzít v úvahu, jaká životní úroveň je očekávána a jaké jsou plány na penzi (pro cestování a nákladnější koníčky je samozřejmě nutné naspořit více peněz). Je tedy evidentní, že na důchod je nutné si naspořit větší obnos finančních prostředků. Z tohoto důvodu by se každý měl začít připravovat, co nejdříve (v ideálním případě si začít odkládat již z první výplaty), ať už spořením či prostřednictvím investování.²⁰
3. **Plán vzdělávání dětí** – za jednu z nejdůležitějších oblastí je v této době považováno vzdělání, spolu s praxí je navíc vnímáno jako klíčové při ucházení se o zaměstnání. Každý rodič by měl pro své dítě chtít to nejlepší a co nejvyšší vzdělání, protože takové vzdělání obvykle zaručuje i vyšší příjem a také snazší uplatnění na trhu práce. Výdaje spojené se vzděláváním potomků šplhají do statisíců korun. I v případě eventuality, kdy škola nepožaduje po svých studentech platit školné, je nutné brát v potaz platby za školní pomůcky, stravné, cestovné (popř. i platby za ubytování). Jestliže není dopředu naspořena částka na krytí těchto výdajů, v rodinném rozpočtu je posléze velmi obtížné najít finanční obnos, aby bylo možné děti na škole udržet.
4. **Investiční plán** – investiční plán je možné chápat jako nástroj pro uskutečnění životních cílů a přání, rovněž však také jako možnost pro efektivní zhodnocení stávajících rezerv. To, do kterých produktů je nejpříhodnější investovat a v jakém časovém horizontu, vyplývá z konkrétní investiční strategie, kterou určuje předem

²⁰ FILIP, Miloš. *Osobní a rodinné bohatství: kam s penězi*. Praha: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ABC. ISBN 80-7179-416-3.

zvolený investiční horizont (resp. jak dlouho se nechají finanční prostředky na trhu zhodnocovat) a také postoj daného člověka k riziku. Pokud se někdo rizika obává, měl by zvolit raději konzervativní investiční strategii. V případě výběru takovéto strategie se osoba podrobuje nižšímu riziku, zároveň však také musí počítat s nižším očekávaným výnosem (např. investice do pokladničních poukázek státu nebo fondů, které obchodují s měnou). Pokud se člověk rizika nebojí a jde mu o dosažení vysokých výnosů, je možné si vybrat strategii agresivní (např. investování do akciových trhů nebo komodit). Pokud někdo zaujímá postoj mezi těmito dvěma protipóly a upřednostňuje dosažení přiměřených výnosů při střední míře rizika, je zvolena vyvážená investiční strategie (např. firemní dluhopisy s krátkou a střední dobou splatnosti, smíšené fondy nebo fondy fondů).²¹

- 5. Plán dědictví** – plán dědictví ustanovuje komu a za jakých podmínek přijde majetek dané osoby po smrti. Jestliže má být majetek pro dědice co nejvyšší, je nutná snaha o minimalizaci dědické daně. Pokud není závěť sepsána, probíhá dědické řízení dle platných legislativních předpisů.²²

Aby bylo možné uskutečnit plány, je nutné vytvářet rezervy. Tvorba rezerv se dělí podle časové dostupnosti – tedy kdy má být rezerva dostupná. Lze je tedy dělit na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé.

Krátkodobé rezervy jsou takové, jejichž využití lze předpokládat do dvou let. Finanční prostředky z těchto rezerv by měly být využity na krytí nenadálých výdajů či na výdaje plánové plánované v blízké budoucnosti. Když osoba nemá k dispozici tuto rezervu, velmi často v případě neočekávaných výdajů sáhne po krytí půjčkou.

Střednědobé rezervy je možné časově vytyčit na období deset až patnáct let. Mladší generace tyto rezervy využívá zejména na pokrytí výdajů spojených s příchodem dětí nebo financováním bydlením. Tato rezerva by samozřejmě měla být vyšší než krátkodobá rezerva.

Pod pojmem dlouhodobé rezervy jsou rozuměny úspory, na jejichž vytvoření je potřeba asi patnáct a více let. Účelem těchto úspor je např. příprava na důchodový věk,

²¹ FILIP, Miloš. *Osobní a rodinné bohatství: kam s penězi*. Praha: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ABC. ISBN 80-7179-416-3.S. 407-408.

²² FILIP, Miloš. *Osobní a rodinné bohatství: kam s penězi*. Praha: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ABC. ISBN 80-7179-416-3.S.317.

rozsáhlé rekonstrukce či předčasné splacení úvěru na bydlení. Vytvoření těchto rezerv je finančně velice náročné, z tohoto důvodu je nutné se na ně připravovat s výrazným předstihem. Jestliže se člověku nepodaří si tyto rezervy vytvořit, bude to v budoucnu představovat značný dopad na jeho životní standart v pozdějším věku.

2.4 Osobní rozpočet

„Rozpočet je soubor peněžních částek rozdělených do dvou rovin, na výdaje a příjmy. Rozpočet nám dává informaci o naší současné finanční situaci, případně vedeme-li jej pravidelně, informuje nás o našem chování a hospodaření s penězi. Je pro nás vodítkem pro dosažení našich cílů. Napomáhá nám uvědomit si, zda naše peníze mohly být použity jiným efektivnějším způsobem.“²³

Osobní rozpočet je možné definovat jako osobní finanční plán, který nastavuje limity peněz, které budou utráceny na každou kategorii výdajů v daném měsíci a zároveň počítá s příjmy, které subjekt během daného časového období obdrží. Uvažování o osobním rozpočtu je velmi důležitou součástí principů osobních financí. Osobní rozpočet je jedním z nástrojů, který pomáhá jednotlivci zvládnout požadavky na život v ekonomické realitě. Díky kvalitně zpracovanému rozpočtu získává člověk kontrolu nad svou finanční situací, předchází nahromadění dluhů či osobnímu bankrotu.²⁴

Společná myšlenka všech přístupů k finanční gramotnosti je, že základem úspěšného řízení osobních či rodinných financí je správně sestavený rozpočet, který by měl být průběžně sledován a upravován.²⁵

Rozpočet dělíme na vyrovnaný, přebytkový nebo deficitní. U vyrovnaného rozpočtu jsou výdaje i příjmy vyrovnané. O přebytkovém rozpočtu lze hovořit, pokud jsou výdaje vyšší než příjmy. U deficitního rozpočtu jsou sledovány vyšší výdaje než příjmy.²⁶

²³ PETRÁŠKOVÁ, Vladimíra a Zuzana HORVÁTHOVÁ. *Vybrané kapitoly z finanční gramotnosti*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7394-233-5. S.6.

²⁴ MÁLEK, Petr, Gabriela OŠKRDALOVÁ a Petr VALOUCH. *Osobní finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5157-7. S.30.

²⁵ PILAŘ, Jiří. *Finanční gramotnost „Jak s penězi?“* Projekt ESF [online]. 2012. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.skp-centrum.cz/wp-content/uploads/2012/05/Financni-gramotnost-aneb-Jak-spenezi.pdf>

²⁶ PETRÁŠKOVÁ, Vladimíra a Zuzana HORVÁTHOVÁ. *Vybrané kapitoly z finanční gramotnosti*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7394-233-5. S.7-8.

Každý rozpočet je tvořen dvěma stranami, na straně jedné stojí příjmy a na straně druhé jsou výdaje. Výdaje v rozpočtu lze členit na povinné, nutné a zbytné.

- *Povinné výdaje* zahrnují platby, které plynou ze smluv a jejich nezaplacení je následováno sankcí. Dále do těchto výdajů patří například také nájemné, splátky dluhů, platby daní, pokut, placení alimentů, školné, stravné, hrazení nákladů předškolních zařízení, ale i poplatky za členství v klubech, sportovních zařízeních nebo politických stranách. Zatímco však v předchozích příkladech je neplacení buď rovnou trestným činem, či je možné peníze vymáhat soudně, v tomto posledním případě se v případě neplacení jedná pouze o morální újmu. Řada lidí to však vnímá jako fatální újmu.
- Jako *výdaje nutné* jsou považovány takové platby, jež na jednu stranu nejsou povinné a jejich neplacení nebude nijak sankcionováno (ani v morální rovině), na stranu druhou je však jejich úhrada ekonomicky výhodnější než jejich neuhrazení. Do těchto výdajů se řadí například nákup ročního kupónu na městskou hromadnou dopravu nebo nákup roční dálniční známky. V obou případech je nutná rozvaha, zda je investice do dlouhodobého zaplacení výhodná či ne, tedy jestli není průběžné placení jednotlivého využití dálnice či prostředku městské hromadné dopravy vzhledem k zamýšlené frekvenci využití v součtu finančně výhodnější. Ve většině případů však platba dlouhodobá z ekonomického hlediska poráží součet jednotlivých výdajů. Do nutných výdajů dále náleží platby nezbytné pro zajištění základních životních potřeb, tzn. nákup stravy, ošacení, doprava do zaměstnání, školy, výdaje za telekomunikace, léky a kosmetiku.
- *Výdaje zbytné* jsou všechny platby, které hradíme zcela dobrovolně a s vědomím, že každý nákup tohoto druhu zboží nebo služby je možné neprovést, a to bez veškerých sankcí. Tyto výdaje mají za cíl uspokojení potřeb nad rámec potřeb základních. Do této kategorie lze zařadit např. platby za dovoleno, koníčky, posilovnu, nákup alkoholu a tabákových výrobků nebo návštěvu v pohostinských zařízeních.²⁷

Nejčastější a pro tuto diplomovou práci nejvhodnější dělení příjmů rozpočtuje na pravidelné, nepravidelné a jednorázové.

²⁷ SMRČKA, Luboš. Rodinný rozpočet: výdaje nezbytné, nutné a zbytné. Penize.cz [online]. 2011 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/financni-poradenstvi/56764-rodinny-rozpocet-vydaje-nezbytno-nutno-a-zbytno>

- **Pravidelné příjmy** – jedná se o stálý příjem obdrženy v pravidelném intervalu. Obvykle tento příjem tvoří plat nebo mzda, mohou to být také ale různé příspěvky, sociální dávky či kapesné od rodičů. V neposlední řadě se do této skupiny řadí i příjmy z pronájmu nemovitostí.
- **Nepravidelné příjmy** – jde o peníze, které nejsou dostávány v pravidelných intervalech, opakují se nepravidelně, a ne v každém časovém úseku s nimi lze počítat. Jedná se např. o odměny a brigády.
- **Jednorázové příjmy** – peněžní částka, kterou obdržíme pouze jednou. Nejčastěji vzniknou přeměnou movitého či nemovitého majetku na finanční prostředky, např. prodej domu, auta. Tento nárazový příjem jednorázově zlepší finanční situaci jednotlivce, avšak je nutná opatrnost při nakládání s ním. V některých případech se výrazně vylepší životní standard, avšak finanční gramotnost zůstane ve stejné rovině, je pravděpodobné, že u těchto lidí dojde k neuváženému utracení této možné finanční rezervy a při nepřízpůsobení se i snadný pád do dluhové spirály. Dalším příkladem může být i dědictví, odstupné nebo výhra v loterii.²⁸

2.6 Principy tvorby osobního rozpočtu

Pro sestavení osobního a rodinného rozpočtu, jež dává přehled o plánovaných příjmech a výdajích rodiny nebo jednotlivce, je možné využít již existující počítačové programy nebo si jej jednoduše vytvořit klasicky jen s tužkou, papírem a popř. kalkulačkou. Prvním krokem by měla být analýza příjmů a výdajů dané domácnosti. U této fáze je důležité s co největšími podrobnostmi zanalyzovat rodinné výdaje (např. za poslední měsíc nebo v daném roce) a poté krytí těchto výdajů. Výdaje by měly být rozděleny na fixní a kontrolovatelné, pokud se některé z výdajů neobjevují každý měsíc, měly by být přepočítány na výdaje za měsíc. Sečtením všech těchto položek poté získáme celkový přehled o výši měsíčních výdajů domácnosti. Pro relevantnost tohoto postupu by měl být zvolen

²⁸ PETRÁŠKOVÁ, Vladimíra a Zuzana HORVÁTHOVÁ. *Vybrané kapitoly z finanční gramotnosti*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7394-233-5.S.9-10.

typický (průměrný) měsíc. V souvislosti se zjištěnými údaji je možné naplánovat výdaje a příjmy domácnosti na další období.²⁹

Principy tvorby osobního rozpočtu, dle většiny autorů, je možné shrnout do pěti základních kroků.

1. Soupis všech čistých příjmů – prvním z pěti kroků při tvorbě osobního rozpočtu je utváření soupisu veškerých měsíčních příjmů. Pokud tvoříme rodinný rozpočet, musíme zahrnout všechny příjmy v rodině. Jestliže některé z příjmů jsou za delší časové období než jeden měsíc, je nezbytné je rozpočítat na příjmy za měsíc. Inventarizací a sečtením všech příjmů se zjistí příjmová stránka rozpočtu, která limituje množství výdajů vyrovnaného rozpočtu.

2. Shrnutí všech měsíčních výdajů - následujícím krokem při vytváření rozpočtu je vytvoření soupisu všech měsíčních výdajů. Je dobré začít soupisem povinných výdajů, pokračovat výdaji nutným a teprve nakonec sepsat výdaje zbytné. V případě, že se některý z výdajů vyskytuje méně často, je nezbytné přepočítat tento výdaj na výdaj za měsíc. Dalším způsob může být, že se v průběhu určitého časového úseku (obvykle jednoho měsíce) zapisují veškeré výdaje. na konci měsíce je možné dílčí výdaje roztrždit do různých kategorií (např. jídlo, zábava, knihy atd.). Aby byly výdaje objektivní, je nutné vzít typický, průměrný měsíc. Na stranu výdajů v rozpočtu patří také pravidelně spořené částky. Pravidelné spoření můžeme charakterizovat jako vytvoření pojistné rezervy na nepředvídané výdaje, např. oprava auta. Jedná se o preventivní opatření před použitím nákladné půjčky, která by mohla snadno silně narušit plánovaný rozpočet. V potaz musí být bráno o to, že některé výdaje nejsou každý měsíc, přesto se s nimi musí počítat (např. nákup sezonního oblečení, vánoční nákupy, dovolená).

3. Určení, zda příjmy pokrývají stávající výdaje – ve třetím kroku je důležité mít na paměti základní pravidlo, kterým se sestavování rozpočtu řídí, tedy skutečnost, že výše finančních prostředků, jež do domácnosti přitékají se musí rovnat těm, které odtékají. Pokud jsou výdaje v převaze, začíná problém, který je nutné řešit (např. navýšením příjmů či omezením výdajů).

²⁹ BALABÁN, Zdeněk a Ivan NOVESKÝ. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, c2009. ISBN 978-80-254-4207-4.S.339.

4. Přehodnocení a přizpůsobení výdajů – ve fázi čtvrté jde o samotné přezkoumání a přizpůsobení výdajů, které je možné provést různými způsoby. První z možných řešení lze najít ve snížení zbytných výdajů (např. zábava, nákup oblečení, jídlo v restauraci apod.). Druhou možností je hledání dalšího příjmu, který by nadbytečné výdaje pokryl. Jestliže je však deficit rozpočtu značnější, může se jednat o zásadnější rozhodnutí jako je například změna velikosti bytu či prodej automobilu.

5. Aktualizace rozpočtu – vytvořený rozpočet samozřejmě není aktuální do nekonečna, jak se mění příjmy či výdaje, je nutné měnit i rozpočet, aby odpovídal aktuální potřebě. Četnost přehodnocování rozpočtu závisí na individuálních potřebách a podmínkách. Obecně se však doporučuje nejpozději vždy po uplynutí šesti měsíců. Významným faktorem pro rozpočet je také míra inflace.³⁰

Mimo vyčíslení příjmů a výdajů se doporučuje sledovat i tzv. cash-flow, v českém překladu peněžní tok. Smyslem je zajistit, aby v jakémkoli okamžiku byl pro plánovaný okruh výdajů k dispozici odpovídající zdroj příjmů. Tímto by mělo být zamezeno situaci, kdy jsou příjmy a výdaje v rovnováze, avšak část příjmů přichází až ke konci daného období, zatímco velkou část výdajů očekáváme na začátku období.³¹

³⁰ MÁLEK, Petr, Gabriela OŠKRDALOVÁ a Petr VALOUCH. *Osobní finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5157-7.S.14-16.

³¹ MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Proč se finančně vzdělávat? Hospodaření domácnosti. MF [online]. 2014. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/rozpocet>

3 Finanční produkty

V této kapitole jsou popsány finanční produkty, se kterými je dále pracováno v praktické části (konkrétně v dotazníku, který vyplňovali respondenti v mém výzkumném šetření). Finanční produkty jsou popsány pouze okrajově, jelikož tato práce není zaměřena na výčet jednotlivých produktů.

Finanční trh je možné popsat jako systém institucí a instrumentů, které zabezpečují pohyb peněz a kapitálu ve všech formách mezi různými ekonomickými subjekty na základě nabídky a poptávky.³²

Na finančním trhu v České republice je nabízeno nepřehledné množství finančních produktů. Podle webu České národní banky na trhu v současnosti působí 45 bankovních institucí, 47 pojišťoven, 12 penzijních společností a 27 investičních společností.³³ Z tohoto důvodu budou v této práci popsány pouze ty finanční produkty, se kterými je dále pracováno.

3.1 Investiční životní pojištění

Investiční životní pojištění složky jak rizikového, tak rezervotvorného pojistného. Složka riziková v sobě obsahuje pojištění pro případ smrti a dožití, dále obvykle nabízí i rozsáhlou paletu možného připojištění pro neočekávané životní situace (připojistit lze např. trvalé následky úrazu, závažné onemocnění, pracovní neschopnost nebo hospitalizaci). Při úmrtí klienta je podle individuálních podmínek konkrétní pojišťovny vyplacena pojistná částka či aktuální hodnota individuálního účtu/hodnota pojištění. Popřípadě obojí. Při dožití klienta je vyplacena vždy aktuální hodnota individuálního účtu/hodnota pojištění. Pokud jsou dojednány i další připojištění, je při pojistné události vyplaceno pojistné plnění podle sjednaných podmínek. Forma vyplacení může být jednorázová, nebo formou opakovaných výplat.

Složka rezervotvorná reprezentuje spoření pomocí investování do podílových fondů. Investiční riziko nese klient. Za uhrazené pojistné jsou nakoupeny podílové jednotky,

³² REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012. ISBN 978-80-7261-240-6.S.95.

³³ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Souhrnné informace o finančním sektoru. *Cnb.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-01-04].

Dostupné

z:

https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/bankovni_statistika/bank_stat_komentar.html

jenž pojišťovna uloží na individuální účet klienta. Podílové jednotky určují hodnotu individuálního účtu klienta podle zvolené investiční strategie, přičemž si pojišťovna strhává náklady na krytí pojistné ochrany a poplatky. „Pro maximalizaci zhodnocení a omezení investičního rizika je minimální doporučená doba trvání pojištění 10 let a více. Kratší doba pojištění může vzhledem ke kolísání kapitálového trhu negativně ovlivnit výši zhodnocení.“³⁴

Výhody investičního životního pojištění:

- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou rozličných připojištění,
- změny nastavení pojištění a rozsah pojistné ochrany podle aktuálních potřeb,
- možnost aktivně měnit investiční strategii i během trvání pojištění podle aktuální potřeby,
- průběžné sledování zhodnocení investiční složky pojištění,
- vkládání a čerpání finančních prostředků i během trvání pojištění,
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného.

Nevýhody investičního životního pojištění:

- nemusí být garantována výše zhodnocení,
- není garantována pojistná částka při dožití,
- při předčasném zrušení smlouvy může být vyplaceno méně, než je hodnota individuálního účtu,
- při nezaplacení pojistného má pojistitel právo na pojistné do zániku pojištění, pojištění zanikne až na základě upomínky pojistitele,
- aktuální hodnota individuálního účtu kolísá podle tržních rizik.³⁵

³⁴ ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Investiční životní pojištění*. Cap.cz [online]. 2014 [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>

³⁵ ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Investiční životní pojištění*. Cap.cz [online]. 2014 [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>

3.2 Úrazové pojištění

Úrazové pojištění je druh rizikového pojištění, u kterého je předmětem tělesné poškození pojištěného, jenž je zapříčiněno náhlými a neočekávanými vlivy, které působí na pojištěného zvenku.³⁶

Toto pojištění chrání pojištěnou osobu zejména před ztrátou příjmu z důvodu neočekávaných zdravotních potíží, jako je úraz. Pojistné plnění z úrazového pojištění je jednou z možných forem, kterými lze kompenzovat ztrátu příjmu, ale i potenciální následné náklady spojené s úrazem a jeho další léčbou. Úrazové pojištění je možné sjednat buď jako samostatný produkt pro jednotlivce či skupiny nebo jako součást jiných typů pojistek. V porovnání s investičním životním pojištěním zde chybí složka rezervotvorná, tzn. pojištění je platné pouze pro krytí pojistných rizik.³⁷

V úrazovém pojištění je možné dojednat pojištění těchto událostí:

- smrt následkem úrazu,
- trvalé následky úrazu,
- tělesné postižení způsobené úrazem,
- pracovní neschopnost následkem úrazu,
- pobyt v nemocnici následkem úrazu.

Výhody úrazového pojištění:

- dostupnost pro každého,
- vysoká pojistná ochrana,
- je možné sjednat pojištění pro případ různých důsledků úrazu,
- je možné pojištění průběžně měnit.

Nevýhody úrazového pojištění:

- nepřítomnost rezervotvorné složky,

³⁶ MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Pojišťovnictví - Teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006, 288 s. ISBN 80-86929-19-1.

³⁷ PENÍZE. Úrazové pojištění. *Penize.cz* [online]. 2000-2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/urazove-pojisteni>

- výluky z pojištění (pojištění se často nevztahuje na některé situace - např. na nemoci, které jsou následkem úrazu nebo na opakované úrazy)
- pojistit je možné pouze na události spojené s úrazem, ale ne nemocí

3.3 Penzijní připojištění

Penzijní připojištění je produkt, jenž v současné době uzavřít již nedá. V roce 2013 byla spuštěna penzijní reforma a penzijní připojištění bylo nahrazeno doplňkovým penzijním spořením. Jelikož však veřejnost je stále více obeznána s původním termínem, bylo ve výzkumu užito tohoto termínu, jakož i tato podkapitola bude věnována staršímu produktu a u doplňkového penzijního spoření budou zmíněny pouze odchylky od penzijního připojištění.

Penzijní připojištění je druh dlouhodobého spoření, které je podporováno od státu. Pomocí těchto produktů se lidé mohou nepovinně předpřipravovat na snížení životního standardu v souvislosti s odchodem do důchodu. Stát motivuje občany k využívání tohoto typu spoření pomocí pravidelných příspěvků, jejichž výše je vázána na výši měsíčního příspěvku samotného účastníka.

Smlouvy o penzijním připojištění byly obvykle uzavírány na dobu neurčitou, jsou tedy stále platné i po spuštění penzijní reformy v roce 2013. Všichni dosavadní klienti byli od ledna 2013 automaticky převedeni do tzv. transformovaných fondů, jenž umožňují zachování výhodných podmínek původních smluv. I po reformě penzijní připojištění patří mezi konzervativní způsoby tvorby dlouhodobé rezervy.

Výhody původního penzijního připojištění:

- garance nezáporného zhodnocení,
- možnost sjednat výsluhovou penzi,
- nutná doba spoření,
- státní příspěvky,
- daňové úlevy,
- příspěvky zaměstnavatele,
- výplata formou jednorázového vyrovnání.

Z důvodu penzijní reformy, která proběhla v České republice v roce 2013, klienti penzijních společností získali možnost rozhodnout se pro strategii v rámci, které budou své úspory zhodnocovat v doplňkovém penzijním spoření. Výsledná výše úspor je samozřejmě závislá zejména na hospodaření jednotlivých penzijních společností. Vklady pojištěny nejsou a rozdíl je také v tom, že na rozdíl od původního penzijního připojištění není zaručen minimální možný výnos 0 %, ale zhodnocení vkladů může být i záporné. Jako další omezení může být bezesporu chápána i nemožnost již vložené peníze kdykoli vybrat. Jestliže se klient rozhodne pro vybrání peněz před koncem smlouvy, dostane zpět pouze ty prostředky, které sám vložil, ne však už státní podporu a úroky, které generovala.

3.4 Investice do dluhopisů a akcií

Dluhopisy či také obligace jsou brány jako bezpečná konzervativní investice. V České republice je však pro běžného drobného investora (tedy většinu občanů) nákup dluhopisů téměř nemožný. Obligace vydávají do oběhu vlády zemí světa nebo velké výrobní podniky, aby sehnaly peníze na financování svých aktivit. Nákupem dluhopisu se člověk stává věřitelem daného podniku (nebo státu), v případě neúspěchu podnikání je větší šance dostat zpět své peníze než pro akcionáře.

Oproti tomu akcie představují nejrizikovější investici. Pokud si osoba vybere jen jednu akcii, do které investuje, hrozí dokonce až bankrot. Akciové společnosti vydávají na veřejném trhu cenných papírů (na burze nebo mimoburzovním trhu) své akcie, za které chtějí získat kapitál pro další rozvoj či zvýšit svou vlastní prestiž a důvěryhodnost.³⁸

3.5 Kolektivní investování

„Kolektivní investování je založeno na myšlence sdružení finančních prostředků jednotlivých drobných investorů, jejichž hlavním motivem je dosažení efektivnější správy společných prostředků, diverzifikace a minimalizace rizik a získání přístupu na trhy obvykle vyhrazené jiným typům investorů.“³⁹

Stále vyhledávanější formou zhodnocování prostředků se stávají podílové fondy. Z důvodu vývoje na finančních trzích, kvůli kterému se neustále snižuje reálné zhodnocení

³⁸ BALABÁN, Zdeněk a Ivan NOVESKÝ. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, c2009. ISBN 978-80-254-4207-4.S.228-230.

³⁹ LIŠKA, Václav a Jan GAZDA. *Kapitálové trhy a kolektivní investování*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004, 525 s. ISBN 80-86419-63-0.S.310.

garantovaných spořicíh programů, čím dál více klientů se snaží najít efektivní prostředek, jak zabezpečit své úspory před inflací a taktéž je i dlouhodobě zhodnotit. V závislosti na složení podílových fondů mohou svým klientům nabídnout nadstandartní úročení, jenž je po třech letech osvobozeno od daně z výnosu. Rozdílem oproti terminovaným vkladům je výhoda vysoké likvidity, tzn. možnosti proměnit svůj podíl na peníze, které poté mohou klienti využít dle svého uvážení. Obvykle platí, že podílníci s nasbíraným kapitálem využívají především možnosti jednorázové investice, oproti tomu klienti, kteří se rozhodli budovat úspory postupně, využívají hlavně pravidelné investice. Nabídka pravidelného investování začíná již na částkách v řádu stokorun měsíčně. Investování pomocí podílových fondů od investora nepotřebuje od investora žádné specifické znalosti investičních strategií ani není nijak náročné.

Výhody kolektivního investování:

- zajištění přístupu k jinak nedostupným trhům a instrumentům,
- diverzifikace rizika,
- nižší transakční náklady,
- likvidita,
- daňové výhody (po třech letech nastává osvobození od daně z příjmu),
- možnost zprůměrování nákladů,
- odbornost při správě svěřeného majetku,
- široká paleta investičních a podílových fondů,
- jednoduchost a pohodlnost investování,
- přísná legislativa.

Nevýhody kolektivního investování:

- riziko ztráty vlivem tržních pohybů,
- nepojištění investice,
- poplatky,
- omezení investiční volnosti,
- komplikovanost nalezení vhodného fondu,

- špatné načasování investice.⁴⁰

3.6 Stavební spoření

Stavební spoření je možné zařadit mezi účelový druh spoření, kdy vkladatel dlouhodobě deponuje své finanční prostředky u specializované banky. Během tohoto spoření může čerpat státní podporu a po ukončení stavebního spoření získává, při splnění dalších podmínek, navíc nárok na úvěr ze stavebního spoření.

Rok 2011 přinesl vlivem legislativní změny do stavebního spoření několik zásadních změn. Nejzásadnější z těchto změn bylo snížení maximální možné výše státní podpory u všech smluv z původních 3 000 Kč na 2 000 Kč za kalendářní rok. Po sedmiletém období (od roku 2004) byla také zrušena dvoukolejnost smluv, kdy někteří účastníci stavebního spoření měli v případě tzv. staré smlouvy (tzn. uzavřené do 31. prosince 2003) nárok na maximální státní podporu ve výši 4 500 Kč a další účastníci v případě tzv. nové smlouvy (tzn. uzavřené od 1. ledna 2004) na maximální státní podporu ve výši 3 000 Kč za rok. Účinností nároku na maximální výši státní podpory ve výši 2 000 Kč na všechny smlouvy se srovnaly podmínky mezi oběma skupinami účastníků. Změna také postihla zdanění úrokových příjmů ze stavebního spoření formou 15 % srážkové daně.⁴¹

Výhody stavebního spoření:

- 10 % státní podpora,
- vklady jsou ze zákona pojištěny,
- není věkově omezeno,
- garantované zhodnocení finančních prostředků.

Nevýhody stavebního spoření:

- doba spoření musí být minimálně šest let,
- daň z úroků ve výši 15 %,

⁴⁰ VESELÁ, Jitka. *Investování na kapitálových trzích*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-647-9.

⁴¹ ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. Druhé vydání. Praha: Miroslav Škvára, 2016. ISBN 978-80-904823-3-3.S.9.

- případný úvěr ze stavebního spoření je dražší než hypoteční úvěr.

3.7 Spotřebitelský úvěr

Podle Půlpánové je spotřebitelský úvěr možné charakterizovat jako úvěrové toky směřující k fyzickým osobám či domácnostem, slouží k pokrytí jejich požadavků, které souvisejí se spotřebou. Jde tedy o produkt určený spotřebiteli.⁴²

Zákon o spotřebitelském úvěru tento úvěr charakterizuje jako „spotřebitelským úvěrem je odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli.“⁴³

Pod tímto pojmem se skrývají účelové i neúčelové úvěry určené domácnostem na pořízení spotřebního zboží, klíčový rozdíl mezi spotřebitelskými úvěry je v úrokové sazbě. Nejvyšší úroková sazba je na neúčelové financování.⁴⁴

Výhody spotřebitelského úvěrů:

- rychlý zdroj finančních prostředků,
- zdroj peněz bez nutnosti předešlé tvorby peněz,
- není nutné dokládat způsob použití.

Nevýhody spotřebitelského úvěru:

- vyšší úrokové sazby,
- kratší doba splatnosti,
- sankce při nesplacení.

⁴² PŮLPÁNOVÁ, Stanislava. *Komerční bankovníctví v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007, 338s. ISBN 978-80-245-1180-1.

⁴³ ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 14. července 2016 o spotřebitelském úvěru. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2016. ISSN 1211-1244

⁴⁴ KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6. S. 72.

3.8 Běžný účet

Jedním z nejvyžívanějších bankovních produktů je bezesporu běžný účet. Má jej a využívá jej většina obyvatel. Nejsou žádné výrazné odlišnosti v parametrech účtu u jednotlivých bank. Lidé si již přivykli posílat platby a jiné účty (jednorázově i opakovaně prostřednictvím trvalých příkazů). Již téměř samozřejmou složkou běžného účtu je platební karta (tzv. debetní karta, ne kreditní karta, jak se mnoho občanů mylně domnívá), jenž substituuje peněžní hotovost při platebním styku. Dále tento produkt nabízí zpravidla také povolení inkasní platby nebo možnost využívání internetového bankovníctví. Jako přínos také lze vnímat to, že klient si může lépe kontrolovat tok svých peněz, pomocí historie operací má majitel účtu lepší nástin svých příjmů a výdajů.

Jak bylo již řečeno, v parametrech produktu u jednotlivých bank není výrazný rozdíl, ten spočívá v ceně produktu u jednotlivých bank. Některé z bank v rámci předplacených balíčků nabízí některé služby zdarma, některé podmiňují výhodné podmínky určitým měsíčním obratem nebo zůstatkem. Než se klient rozhodne pro některý z produktů, je nezbytné zvážit osobní situaci na jejímž základě by volba ústavu, kam se rozhodne vložit své peníze, zrcadlila nejen jeho potřeby ale především možnosti.⁴⁵

3.9 Spořicí účet

Spořicí účet je možné přirovnat k běžnému účtu, akorát není možné jej využívat pro běžné bankovní operace. Zpravidla klientovy nabízí výhodnější zhodnocení jím vložených peněz než klasický běžný účet. Valná část bank spořicí účet poskytuje jako doplňkovou službu k běžnému účtu a za jeho vedení neúčtuje žádný poplatek. Naspořené finanční prostředky ze spořicího účtu je možné kdykoli vybrat.

Dalším z druhů spořicího účtu, které banky nabízejí je tzv. termínovaný spořicí účet, klient se u tohoto produktu zavazuje, že nevybere své finance, které vložil před uplynutím příslušné doby. Výhodou tohoto produktu pro klienta je vyšší zhodnocení jeho vkladu.

⁴⁵ KANTNEROVÁ, Liběna. *Základy bankovníctví: teorie a praxe*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-595-4.S.90.

Finančně gramotný občan by však měl spořicí účet využívat pouze pro tvorbu nutných rezerv, momentálně výnos spořicího účtu totiž nepokryje ani inflaci.⁴⁶

⁴⁶ SOUKAL, Ivan. *Ekonomická gramotnost*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-554-7.S.198.

4 Význam finančního vzdělávání na vysokých školách

Vysokoškolští studenti jsou specifická skupina dospělých. V mnoha ohledech mohou již býti považováni za dospělé – podle zákona, fyzicky, částečně i psychicky, ve většině případů však chybí ekonomická samostatnost. Mnozí z vysokoškolských studentů bydlí samostatně, alespoň na částečně (např. na kolejích, studentských bytech), ekonomicky jsou ale stále závislí na svých rodičích. Pracují sice častěji než středoškolští studenti, avšak ne zcela jde práce skloubit se školními povinnostmi, proto pracují na částečný úvazek, brigádu či pracují jen v období volna mezi semestry, a to na finanční zabezpečení kompletních potřeb každý měsíc nestačí. Dostávají se tam tedy více do „životního koloběhu“.

Tato kapitola je zaměřena na důležitost finančního vzdělávání na vysokých školách.

4.1 Vysokoškolští studenti a finanční vzdělávání

„Mladí lidé se mohou například v současné době rozhodovat o poměrně jednoduchých záležitostech, jako je utrácení svého kapesného či nanejvýš uzavírání smlouvy s mobilním operátorem. Brzy se však mohou dostat do situace, kdy budou muset dělat zásadní rozhodnutí s dlouhodobými finančními důsledky, např. o svém vzdělání či zaměstnání.“⁴⁷

A tyto zásadní rozhodnutí, jaké jsou naznačeny v definici výše čekají právě na vysokoškolské studenty. Na základních a středních školách je výuka finanční gramotnosti povinná (viz. podkapitola 1.3 Důležité dokumenty pro finanční vzdělávání), na vysokých školách však již ne, v tomto případě mají výhodu ekonomické obory a částečně i obory na pedagogických fakultách (či jiných fakultách vzdělávajících budoucí učitele).

Z důvodu implementace Standardů finanční gramotnosti do školské praxe (viz. podkapitola 1.3.2 Standardy finanční gramotnosti) v únoru roku 2008 oslovil ředitel odboru vysokých škol ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy také děkany vysokých škol také děkany vysokých škol, jenž připravují učitele základních a středních škol, a požádal je

⁴⁷ OECD (2013), *PISA 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy*, OECD.org/PISA[online].2013[cit. 2017-04-08]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/pisa-2012-assessment-and-analytical-framework_9789264190511-en#.WOjIq9LyIU#page2

o zakomponování problematiky finanční gramotnosti do obsahu patřičných vysokoškolských studijních programů.⁴⁸

4.2 Způsoby finančního vzdělávání vysokoškolských studentů

I když vysokoškolští studenti nemají povinnou výuku finanční gramotnosti, v rámci svého volného času mají spoustu možností, jak zvyšovat svou úroveň finanční gramotnosti. obecně je možné tyto způsoby, jak zvýšit úroveň finanční gramotnost ve společnosti rozdělit do šesti skupin, které jsou podrobněji rozepsány níže.⁴⁹

1. Vzdělávání na základních a středních školách

Jedná se zejména o preventivní nástroj finančního vzdělávání, jelikož je povinné vyučování finanční gramotnosti na středních školách od roku 2009, měla by naprostá většina vysokoškolských studentů mít toto vzdělání. Důležitý je zde zejména předpoklad, že žáci získají vědomosti, jak nakládat s penězi a řešit problémy s nimi spojené, a až v budoucnu nastane chvíle, kdy to budou mít řešit, budou vědět jak na to.

2. Vzdělávací kurzy určené pro dospělou populaci

Vysokoškolští studenti rozhodně spadají do kategorie dospělých, i pro ně jsou tedy tyto kurzy vhodné, nevýhodou je často poměrně vysoká cena těchto kurzů. Zpravidla tyto kurzy navštěvují učitelé, kteří v rámci svého ještě neabsolvovali výuku finanční gramotnosti nebo lidé, kteří tuto problematiku potřebují znát pro výkon své profese.

3. Individuální poradenská činnost bank a finančních institucí

Tento způsob realizují banky a další finanční instituce, poradenství se může týkat rozličných oblastí, od poskytování úvěrů, přes investování až po různé typy pojištění. Je důležité mít na paměti, že ne vždy jsou tyto služby poskytovány bezplatně a v nejlepším zájmu klientů.

4. Informace poskytované sdělovacími prostředky

⁴⁸ OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Monografie. ISBN 978-80-244-4519-9.S.43.

⁴⁹ OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Monografie. ISBN 978-80-244-4519-9.S.60.

Masmédia zejména v dnešní době hrají velmi důležitou roli při šíření informací. Pod tímto bodem je možné si představit televizní zpravodajství, populárně naučné pořady (např. „Krotitelé dluhů“ nebo „Hlava rodiny“); dále se jedná o periodika (např. „Moje peníze“), tištěné materiály či rozhlasové pořady. Samozřejmě se sem řadí i internet, který plní funkci zprostředkovávání aktuálních informací, vzdělávacích i jiných materiálů (např. webová stránka „Peníze na útěku“, o které je psáno níže v této kapitole – podkapitola 4.2.1).

5. Projekty soukromých i neziskových organizací

Důležité v této oblasti jsou i projekty neziskových a soukromých institucí, které se zabývají osvětovou činností a podporou, finance obvykle získávají z fondů Evropské unie, národních/regionálních/komunálních institucí. Z těchto prostředků poté financují metodickou, konzultační, poradenskou a publikační činnost. Na rozdíl bank a finančních institucí, které poskytují defacto totožné služby, by tyto informace měly být nestranné a ve většině případů i bezplatné.

6. Publikační a přednášková činnost

V tomto bodě je myšlena realizace přednáškové činnosti, odborných konferencí a publikační činnosti s tím spojené – zejména odborné knihy, metodické příručky, doporučení a sylaby kompetentních orgánů apod.⁵⁰

Výčet možných způsobů zvyšování finanční gramotnosti není kompletní, jde pouze o přehled hlavních způsobů, které mohou nebo již mohli vysokoškolští studenti využít pro své finanční vzdělávání.

4.2.1 „Peníze na útěku“

Jedním z nejaktuálnějších internetových portálů, který se věnuje finančnímu vzdělávání je web, který spustila v říjnu 2016 Česká národní banka. Tento počín je určen mladým dospělým od 18 do 35 let, kam samozřejmě věkově spadají i vysokoškolští studenti.

„Cílem projektu je srozumitelnou formou vzdělávat mladé lidi zejména ve věku 18-35 let. Chceme jim tímto nejen pomoci zacházet s rodinným rozpočtem, ale i zvýšit jejich

⁵⁰ OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Monografie. ISBN 978-80-244-4519-9. S.60-62.

povědomí o funkci ČNB jako hlavní bankovní autority v zemi a nezávislého garanta finanční gramotnosti.⁵¹

Na webu je vysvětleno, jak si sestavit rozpočet, jsou zde vysvětleny základní pojmy, které se vážou k finančním službám a také jsou uvedeny rady, jak se zachovat v důležitých životních událostech. Na závěr si každý může vyzkoušet své znalosti ve finanční gramotnosti v testu, který má tři obtížnosti, jimiž se postupně člověk propracovává.⁵²

4.3 Ověřování úrovně finanční gramotnosti

Zjišťování úrovně finanční gramotnosti je velice důležité. Jen pokud je znám současný stav této úrovně, je možné se poučit z chyb minulých a do budoucna se jich vyvarovat a napravit je. To platí i pro finanční vzdělávání, zjištěním slabých stránek je možné reflektovat stávající nastavení systému a při objevení nedostatků na ně reagovat.

4.3.1 Výzkumné šetření finanční gramotnosti u žáků středních škol

Toto výzkumné šetření bylo realizováno autorkou publikace *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*, Alenou Opletalovou, na středních školách v Olomouckém kraji.

Výzkumného šetření se zúčastnilo 248 respondentů z maturitních ročníků a proběhlo na jaře roku 2014. Pro srovnání dotazníkového šetření, které bylo realizováno pro praktickou část této diplomové práce, na tomto místě jsou uvedena některá ze zjištění, která jsou možná srovnat se získanými výsledky v praktické části.

- Platební kartu či běžný účet umí používat 73 %;
- posoudit příjmy a výdaje domácnosti na pravidelné a nepravidelné zvládne 73 % respondentů;
- jen 64 % procent žáků by umělo sestavit rozpočet domácnosti (příjmy a výdaje);

⁵¹ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Česká národní banka spustila nový web k finanční gramotnosti*. Cnb.cz [online].2016[cit.2017-04-08].Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2016/20161019_web_pnu.html

⁵² ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Peníze na útěku*. Penizenauteku.cz[online].2016[cit. 2017-04-08].Dostupné z: <https://www.penizenauteku.cz/>

- řešit případný deficit rozpočtu domácnosti by navrhlo 46 % respondentů;
- jen 44 % žáků by vědělo, jak využít volné finanční prostředky (ke spoření, investicím, do finančních produktů apod.).⁵³

⁵³ OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Monografie. ISBN 978-80-244-4519-9.S.104-108.

5 Výzkumné šetření

Praktická část diplomové práce navazuje na teoretickou část. Zatímco v teoretické byl vymezen terminologický rámec práce, v praktické části se některé z pojmů přímo převedou do praxe. Součástí diplomové práce je výzkumné šetření zaměřené na finanční gramotnost vysokoškolských studentů. Hlavním cílem výzkumu, ale i celé této práce je analyzovat aktuální situaci v oblasti finančního vzdělávání u vybraného vzorku vysokoškolských studentů.

V této kapitole diplomové práce je popsána metodologie výzkumného šetření, cílová skupina výzkumného šetření a jsou zde blíže specifikovány cíle, hypotézy a výzkumné otázky.

Stejně jako u všech výzkumných metod, i u dotazníku je nutné dodržovat čtyři obecné fáze výzkumu: stanovení cíle výzkumu, výzkumných otázek a hypotéz; výběr metody; výběr výzkumného vzorku, a nakonec vyvození závěrů a jejich prezentování.

5.1 Formulace cíle, výzkumných otázek a hypotéz

V této fázi výzkumu je nejdůležitější činností formulování cíle.

Hlavním cílem mé diplomové práce je analyzovat aktuální situaci v oblasti finančního vzdělávání u vybraného vzorku vysokoškolských studentů. Hlavní cíl práce je rozdělen na několik dílčích cílů, z kterých vychází výzkumné otázky, jež jsou popsány níže v této podkapitole.

Cílem teoretické části mé diplomové práce je vyhledat literaturu a vysvětlit pojmy spojené s problematikou uvedenou v této práci.

Prvním z dílčích cílů mé diplomové práce je přezkoumat, zda jsou vybraní vysokoškolští studenti obeznámeni se základními pojmy finančního vzdělávání.

Dalším dílčím cílem této práce je analyzovat, jaké procento vysokoškolských studentů z výzkumného vzorku má přehled o svých osobních financích.

Posledním dílčím cílem mé diplomové práce je objasnit, zda se tito vysokoškolští studenti vzdělávají ve finanční problematice.

Vzhledem k výše uvedeným cílům diplomové práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. *Orientují se vysokoškolští studenti v problematice finanční gramotnosti po teoretické stránce?* (k této otázce se vztahují otázky v dotazníku č. 11, 12 a 13)
2. *Mají vysokoškolští studenti přehled o svém osobním rozpočtu?* (k této otázce se vztahují otázky v dotazníku č. 6 a 7)
3. *Tvoří si vysokoškolští studenti finanční rezervy?* (k této otázce se vztahují otázky v dotazníku č. 7, 8, 9 a 10)
4. *Jaký je postoj vysokoškolských studentů k půjčkám?* (k této otázce se vztahují otázky v dotazníku č. 14, 15 a 16)
5. *Dokáží vysokoškolští studenti správně vypočítat jednoduché příklady z oblasti finančního vzdělání?* (k této otázce se vztahují otázky v dotazníku č. 17, 18 a 19)
6. *Mají vysokoškolští studenti tendenci se vzdělávat v oblasti finančního vzdělání?* (k této otázce se vztahují otázky v dotazníku č. 4 a 5)

Hypotéza je vědecký předpoklad neboli jinak řečeno podmíněný výrok o vztahu mezi dvěma či více proměnnými.⁵⁴

Na základě výše uvedených výzkumných otázek dále vznikly tyto tři hypotézy:

H1: Vysokoškolští studenti častěji sledují aktuální dění týkající se financí než vysokoškolské studentky.

H2: Více vysokoškolských studentů ekonomických oborů si odkládá peněžní částky na velké výdaje než vysokoškolských studentů z neekonomických oborů.

H3: Mladší vysokoškolští studenti se v průběhu dosavadního studia setkali častěji s finančním vzděláváním než starší vysokoškolští studenti.

5.2 Metodologie výzkumného šetření

Teoretická část této diplomové práce vznikla sběrem a analýzou odborné literatury a dostupných dokumentů. Vzhledem k cílům práce je pro praktickou část zvolen kvantitativní výzkum.

⁵⁴ DOULÍK, Pavel. *Vybrané základy metodologie pedagogického výzkumu: (se cvičeními)*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2016. Skripta. ISBN 978-80-7414-989-4.S.15

Klasický pedagogický výzkum má vždy tyto čtyři fáze:

- stanovené problému,
- formulace hypotézy,
- testování (verifikace, ověřování) hypotézy,
- vyvození závěrů a jejich prezentace.

Jednotlivé výzkumy se mohou lišit v posloupnosti jednotlivých realizovaných činností, ale základní schéma bývá zachováno.⁵⁵

Pro tuto diplomovou práci je zvolena výzkumná technika **dotazníku**, který je anonymní, studenti uváděli pouze svůj věk, pohlaví a zaměření oboru, který studují. Dotazník obsahoval 19 otázek a byl studentům předložen celý najednou.

Pro statistickou analýzu, jak dobře se pozorovaná data shodují nebo liší od těch očekávaných byl použit **chí kvadrát** test (také nazývaný test dobré shody), ten byl poté uplatněn i při potvrzování či vyvracení hypotéz této diplomové práce.

Pod pojmem **pilotáž** si lze představit sondování terénu, jeho lepší poznání, zjištění možností realizace výzkumu, poznání respondentů (díky pilotáži může být zabráněno mnohým nepříjemným překvapením při realizaci výzkumu samotného). Z důvodu realizace pouze výzkumného šetření pilotáž jako taková neproběhla. Samozřejmostí však bylo zjištění situace, zda je možné toto téma a touto cestou zkoumat.

Před započítáním samotného výzkumu je dobré si udělat i tzv. **předvýzkum**. Zejména v případě tvorby vlastního výzkumného nástroje slouží k jeho odzkoušení a následné optimalizaci, z důvodu vyvarování se chyb a možných nedostatků v rámci výzkumu samotného. Provádí se na malém vzorku respondentů, kteří svými vlastnostmi odpovídají výzkumnému vzorku.⁵⁶

Protože v tomto případě se jedná pouze o výzkumné šetření, není nutné v plném rozsahu realizovat předvýzkum tohoto dotazníku. Pro ověření srozumitelnosti otázek, byl však tento dotazník před plným spuštěním zadán dvěma subjektům z mého okolí,

⁵⁵ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.S.12

⁵⁶ DOULÍK, Pavel. *Vybrané základy metodologie pedagogického výzkumu: (se cvičeními)*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2016. Skripta. ISBN 978-80-7414-989-4.S.17.

jenž také splňovaly kritéria výzkumného vzorku, samotného dotazování se subjekty poté již neúčastnily.

5.2.1 Metoda dotazníku

Dotazník je jednou z nejfrekventovanějších metod získávání údajů. Je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Je to metoda používaná zejména při hromadném získávání údajů (tedy pokud výzkumný soubor tvoří velké množství subjektů). Proto se dotazník považuje za ekonomický výzkumný nástroj, neboť jím lze získat velké množství informací při malé časové investici. Problémem této metody ale často bývá návratnost, kontrola vzorku a platnost vyplněných údajů.⁵⁷

Tato metoda sběru dat byla vybrána zejména kvůli své časové, organizační a finanční nenáročnosti. Z uvedených důvodů byl zvolen online dotazník.

V dotazníku byly použity **uzavřené otázky**. S možností vybrat buď **jednu** odpověď **nebo více odpovědí**. Uzavřené otázky jsou takové, kde jsou všechny odpovědi vypsány a respondent vybírá pouze z nich. Na výběr mohou být dvě nebo více možných odpovědí. Důležité je, aby výzkumník poskytl na výběr všechny odpovědi, které respondent může zvolit.⁵⁸

Obecně se rozlišují tři podoby distribuce dotazníku – tištěný, elektronický a online dotazník. Pro toto výzkumné šetření byl vybrán **online dotazník**. Dotazník byl realizován pomocí specializovaného serveru survio.com, který nabízí bezplatné vytvoření základních online dotazníků. Výzkumník pouze rozešle odkaz na tento webový dotazník v rámci výběrového souboru. Úskalí online dotazníku je spojeno s výběrovým souborem, kde může dojít k disproporci věku a dojde tím ke zkreslení výsledků a snížení validity. Samostatný webový dotazník je tedy vhodné využít v případě poměrně uzavřené cílové skupiny (např. studenti vysokých škol).⁵⁹

⁵⁷ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.S.163.

⁵⁸ LINDEROVÁ, Ivica, Petr SCHOLZ a Michal MUNDUCH. *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7.S.50.

⁵⁹ LINDEROVÁ, Ivica, Petr SCHOLZ a Michal MUNDUCH. *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7.S.54.

Jelikož cílová skupina tohoto dotazníku jsou právě studenti vysokých škol, jak je uvedeno výše, je tento typ dotazníku vhodný. Protože nešlo o získání reprezentativního vzorku všech vysokoškolských studentů, dotazník odkaz, na kterém bylo možné dotazník vyplnit jsem sdílela na sociální síti (konkrétně facebook.com), ne však na svém profilu (aby nedošlo k ovlivnění respondentů z mé strany), ale na veřejné skupině, kde je shromážděno velké množství vysokoškolských studentů.

Z důvodu výběru dotazníku administrovaného online, návratnost prakticky nelze určit.⁶⁰ Což je i případ tohoto dotazníku.

Jak již bylo výše uvedeno dotazník byl realizován pomocí portálu survio.com, na kterém bylo možné ho vyplnit od 29. března 2017 do 4. dubna 2017, za toto poměrně krátké časové období dotazník vyplnilo 216 respondentů, proto nebylo nutné délku možnosti vyplnění dotazníku prodlužovat. Respondenti odpovídali na 19 otázek a vyplnění dotazníku zabralo průměrně 10 minut.

5.2.2 Test dobré shody chí kvadrát

Pomocí statistického testu významnosti (např. chí kvadrátu) se ověřuje, zda mezi proměnnými existuje vztah (závislost, souvislost, rozdíl). Na základě testů významnosti se rozhoduje, zda je mezi jevy statisticky významný vztah. Jestliže je tedy konstatováno, že určitý výsledek je statisticky významný (signifikantní), znamená to, že je velmi nepravděpodobné, že byl způsoben pouhou náhodou.

Rozhodování ve statistických testech významnosti má vždy pouze pravděpodobnostní charakter. Riziko, že bude odmítnuta nulová hypotéza (nesprávně bude přijata alternativní) se nazývá hladina významnosti.

5.3 Výzkumný vzorek

Dotazník byl určen pro vyplnění vysokoškolským studentům, tedy věkové skupině od 19 let, horní hranice vytyčena nebyla, nejvyšší možná odpověď v otázce dotazníku zněla 26 let a více.

Pro dotazník byl využit záměrný výběr, podle způsobu vzniku jde konkrétně o: „anketní výběr – jedinci se dostávají do výběru sami na základě svého rozhodnutí.“⁶¹

⁶⁰ DOULÍK, Pavel. *Vybrané základy metodologie pedagogického výzkumu: (se cvičeními)*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2016. Skripta. ISBN 978-80-7414-989-4.S.42.

Jak již bylo zmíněno, do dotazníku se zapojili studenti pomocí odkazu, který byl zavěšen na veřejnou skupinu na sociální síti, kde je shromážděno velké množství vysokoškolských studentů. Do dotazníkového šetření se zapojilo celkem 216 respondentů.

5.4 Analýza zjištěných dat

V této podkapitole nejprve jsou rozebrány výsledky dotazníkového šetření, přičemž nejprve je ověřena platnost výsledku pomocí chí kvadrátu a poté pomocí grafu je ozřejmáno, jak která otázka dopadla.

V druhé části podkapitoly, opět pomocí testu dobré shody chí kvadrátu, jsou zamítnuty nebo potvrzeny hypotézy této diplomové práce.

5.4.1 Dotazníkové šetření

Platnost výsledků otázek v dotazníkovém šetření je ověřena testem dobré shody chí kvadrátem. Postup u všech otázek je následující. Nejprve je u každé otázky vytvořena nulová hypotéza H_0 , která říká, že mezi měřenými jevy není vztah (a tedy výsledek je dán spíše působením náhody), oproti této hypotéze je postaven alternativní hypotéza H_A , která naopak říká, že mezi zjištěnými veličinami vztah je (tím pádem, je nízká pravděpodobnost působení náhody).

Po vytvoření hypotéz přijde na řadu vytvoření tabulky. V prvním sloupci tabulky jsou pod sebou napsány jednotlivé možné odpovědi, další sloupec ke každé odpovědi přiřazuje pozorovanou četnost (P), tedy číslo, které bylo naměřeno. V dalším sloupci je uvedena očekávaná četnost (O), která se vypočítá jako celkový počet odpovědí (u otázek s možností výběru pouze jedné odpovědi je to zároveň i celkový počet respondentů) děleno počtem možných odpovědí. Po získání těchto dvou důležitých hodnot již je možné vypočítat pro každý řádek kýžené x^2 , jehož celkový součet se bude porovnávat s hladinou významnosti. Vzorec pro vypočítání x^2 je: $x^2 = (P-O)^2/O$, tímto vzorcem se vypočítá x^2 pro každý řádek (resp. pro každou odpověď), na konec se všechna x^2 sečtou a porovnájí se s kritickými hodnotami testového kritéria pro chí kvadrát. Hladina významnosti se nejčastěji volí 0,05 nebo 0,01 (tzn. že je 95 % nebo 99 % šance, že se při odmítnutí nulové hypotézy

⁶¹ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.S.22.

posuzovatel nezmýlil), stupeň volnosti se pak vypočítá jako: počet možných odpovědí – 1. Pro tento dotazník bude u všech otázek použita hladina významnosti 0,01.⁶²

Otázka č. 1 – Jaké je vaše pohlaví?

H₀: Mezi počtem žen a počtem mužů neexistuje statisticky významná souvislost.

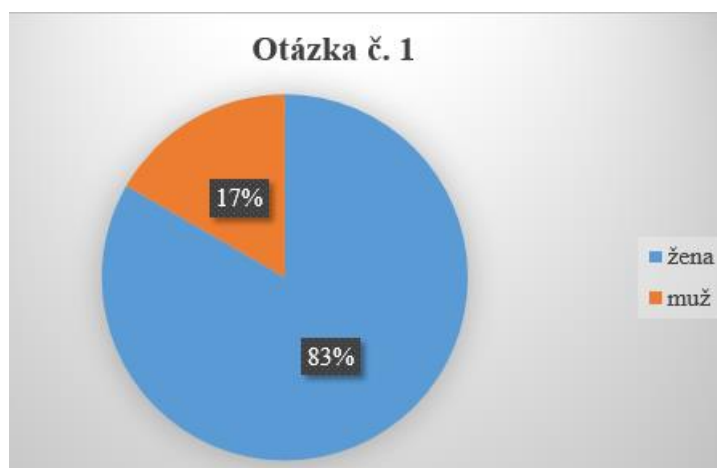
H_A: Mezi počtem žen a počtem mužů existuje statisticky významná souvislost.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
žena	180	108	72	48
muž	36	108	-72	-48
				Σ 0

Tabulka 1: Otázka č. 1

$$X^2_{0,01}(1) = 6,635 > x^2 = 0 \Rightarrow H_0$$

Výsledkem tedy je, že mezi počtem žen a mužů v tomto dotazníku není statisticky významná souvislost.

Graf 1: Otázka č. 1

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 216 respondentů, z toho bylo 17 % mužů, tedy 36 a 180 žen, což je 83 %. Je tedy vidět výrazná převaha respondentek.

Otázka č. 2 – Jaký je váš věk?

⁶² CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3. S.180.

H_0 : Není žádná statisticky významná souvislost mezi počtem vysokoškolských studentů a jejich věkem.

H_A : Mezi počtem vysokoškolských studentů a jejich věkem je významná statistická souvislost.

	P	O	P-O	$(P-O)^2/O$
18 let	0	24	-24	-24
19 let	4	24	-20	-16,7
20 let	20	24	-4	-0,7
21 let	42	24	18	13,5
22 let	44	24	20	16,7
23 let	18	24	-6	-1,5
24 let	40	24	16	10,7
25 let	18	24	-6	-1,5
26 let a více	30	24	6	1,5
				$\Sigma -2$

Tabulka 2: Otázka č. 2

$$\chi^2_{0,01}(8) = 20,09 > \chi^2 = -2 \Rightarrow H_0$$

Výpočtem chí kvadrátu bylo zjištěno, že četnost studentů podle věku není statisticky významná.

Graf 2: Otázka č.2

V otázce číslo dvě, která se týkala věkové struktury respondentů bylo zjištěno, že nejvíce respondentů bylo ve věku 22 let (počet 44), hned poté bylo 21letých (počet 42) a také ve věku 24 let (počet 40). Naopak žádný respondent neměl 18 let a 19 let měli pouze

4 respondenti. Respondentů ve věku 23 a 25 let bylo shodně 18, 20letých pak bylo 20 a 26letých a více 30.

Otázka č. 3 – Jaké je zaměření vašeho studijního oboru?

H_0 : Počet vysokoškolských studentů jednotlivých oborů není statisticky významný.

H_A : Počet vysokoškolských studentů jednotlivých oborů je statisticky významný.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
ekonomické	22	30,9	-8,9	-2,6
humanitní	82	30,9	51,1	84,5
přírodovědné	38	30,9	7,1	1,6
umělecké	6	30,9	-24,9	-20,1
pedagogické	50	30,9	19,1	11,8
technické	16	30,9	-14,9	-7,2
jiné	2	30,9	-28,9	-27
				$\Sigma 41$

Tabulka 3: Otázka č. 3

$$X^2_{0,01}(6) = 16,812 < x^2 = 41 \Rightarrow H_A$$

Poslední otázka, která zjišťuje složení respondentů je otázka č. 3, u které vyšlo, že počet vysokoškolských studentů jednotlivých oborů je statisticky významný.

Graf 3: Otázka č. 3

Nejvíce respondentů studuje humanitní obor (počet 82), druhým nejfrekventovanějším zaměřením v tomto dotazníku je pedagogické (50 respondentů), následuje přírodovědné s 38 respondenty. Nejméně respondentů studuje jiné zaměření než v dotazníku nabízené –

2 respondenti. Ekonomického zaměření je 22 respondentů, technického 16 a uměleckého 6 respondentů.

Otázka č. 4 – **Setkal/a jste se v nějakém předmětu v průběhu dosavadního studia s finančním vzděláváním?**

H_0 : Mezi respondenty, kteří se v průběhu dosavadního vzdělávání setkali s finančním vzděláváním a těmi, kteří ne, není statisticky významná souvislost.

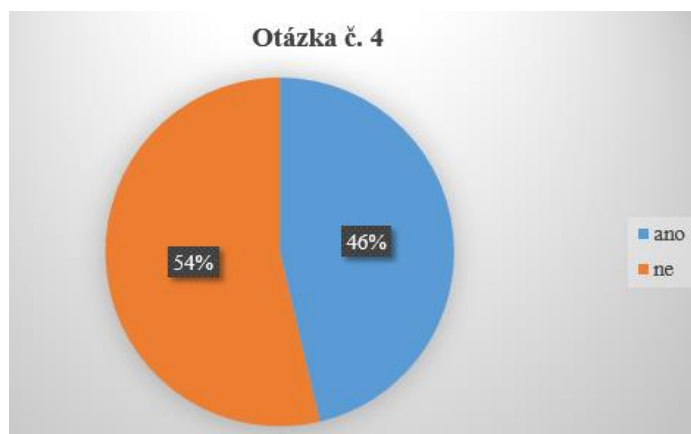
H_A : Mezi respondenty, kteří se v průběhu dosavadního vzdělávání setkali s finančním vzděláváním a těmi, kteří ne, je významná statistická souvislost.

	P	O	P-O	$(P-O)^2/O$
ano	100	108	-8	-0,6
ne	116	108	8	0,6
				$\Sigma 0$

Tabulka 4: Otázka č. 4

$$X^2_{0,01}(1) = 6,635 > x^2 = 0 \Rightarrow H_0$$

Pomocí výpočtu chí kvadrátu bylo zjištěno, že mezi není statisticky významná souvislost mezi počtem respondentů, kteří měli finanční vzdělávání a těmi, co je neměli.

Graf 4: Otázka č. 4

Podobná čísla vyšla v otázce, zda se respondenti již setkali s finančním vzděláváním či ne. Mírně převažuje odpověď ne, jenž označilo 116 respondentů, s tímto vzděláváním mělo, co do čísel 100 respondentů.

Otázka č. 5 – Jak často sledujete aktuální dění týkající se financí (např. v odborných časopisech, tematických webech nebo v novinách)?

H_0 : Mezi počtem vysokoškolských studentů a tím, jak často sledují aktuální dění týkající se financí není statisticky významná souvislost.

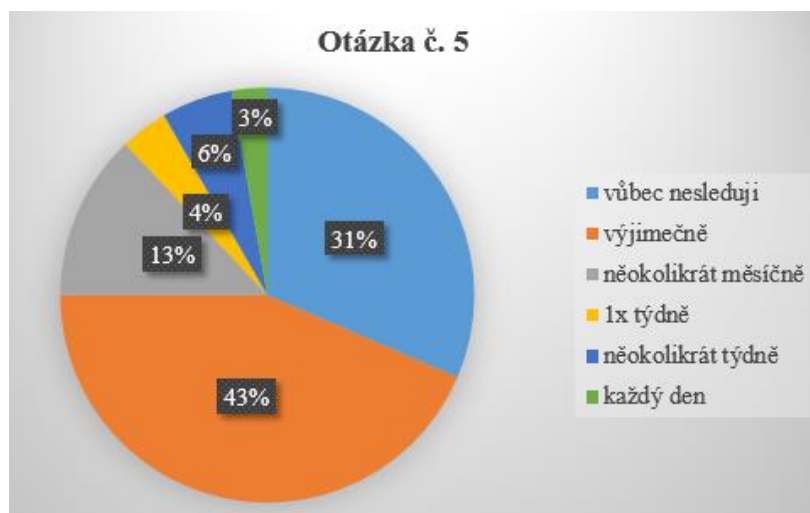
H_A : Mezi počtem vysokoškolských studentů a tím, jak často sledují aktuální dění týkající se financí je statisticky významná souvislost.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
vůbec nesleduji	68	36	32	28,4
výjimečně	94	36	58	93,4
několikrát měsíčně	28	36	-8	-1,8
1x týdně	8	36	-28	-21,8
několikrát týdně	12	36	-24	-16
každý den	6	36	-30	-25
				$\Sigma 56,8$

Tabulka 5: Otázka č.5

$$X^2_{0,01}(5) = 15,086 < x^2 = 56,8 \Rightarrow H_A$$

Po vypočítání hodnoty chí kvadrátu je možné konstatovat, že výsledky této otázky mohou být brány jako statisticky významné, neboť byla potvrzen alternativní hypotéza.

Graf 5: Otázka č. 5

Největší množství respondentů (počet 94) sleduje aktuální dění ve světě financí pouze výjimečně. Téměř třetina dotázaných nesleduje tuto problematiku vůbec (68 respondentů), pouze 6 respondentů sleduje denně, jednou týdně se touto problematikou zabývá

8 respondentů a několikrát týdně 12 respondentů. Několikrát měsíčně sleduje dění ve světě financí 28 respondentů.

Otázka č. 6 – Sledujete své příjmy a výdaje?

H_0 : Statisticky významná souvislost mezi počtem respondentů, kteří sledují své příjmy a výdaje a těmi, kteří je nesledují, není.

H_A : Statisticky významná souvislost mezi počtem respondentů, kteří sledují své příjmy a výdaje a těmi, kteří je nesledují, je.

	P	O	P-O	$(P-O)^2/P$
ano	204	108	96	85,3
ne	12	108	-96	-85,3
				$\Sigma 0$

Tabulka 6: Otázka č. 6

$$X^2_{0,01}(1) = 6,635 > x^2 = 40 \Rightarrow H_0$$

Je prokázáno, že není statisticky významná souvislost mezi počtem respondentů, kteří sledují své příjmy a výdaje a respondenty, kteří je nesledují.

Graf 6: Otázka č. 6

Naprostá většina dotázaných vysokoškolských studentů sleduje své příjmy a výdaje – 94 %, což je 204 respondentů. Pouze 6 % uvedlo, že své příjmy a výdaje nesleduje – tedy 12 respondentů.

Otázka č. 7 – Jak nakládáte se svými penězi?

H_0 : Mezi počtem vysokoškolských studentů a způsobem, jakým nakládají se svými penězi není statisticky významná souvislost.

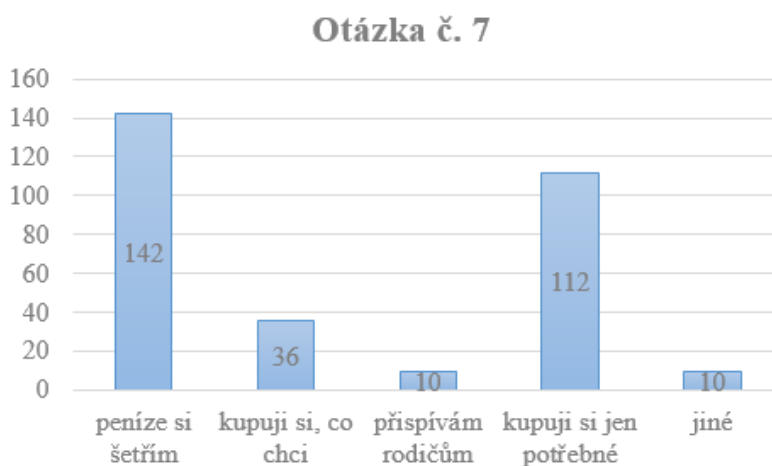
H_A : Mezi počtem vysokoškolských studentů a způsobem, jakým nakládají se svými penězi je statisticky významná souvislost.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
peníze si šetřím	142	62	80	103,2
kupuji si, co chci	36	62	-26	-10,9
přispívám rodičům	10	62	-52	-43,1
kupuji si jen potřebné	112	62	50	40,3
jiné	10	62	-52	-43,1
				$\Sigma 46,4$

Tabulka 7: Otázka č. 7

$$X^2_{0,01}(6) = 13,277 < x^2 = 46,4 \Rightarrow H_A$$

Výpočtem chí kvadrátu byla potvrzena alternativní hypotéza, což znamená, že mezi počtem vysokoškolských studentů a způsobem využívání jejich peněz je statisticky významná souvislost.

Graf 7: Otázka č. 7

U této otázky bylo možné zvolit více možností. Více než polovina dotázaných si peníze šetří, stále více než polovina z počtu respondentů si kupuje jen potřebné. Rodičům přispívá jen 10 respondentů, a jinak než danými možnostmi s penězi nakládá také 10 respondentů. 36 dotázaných si kupuje, co chce.

Otázka č. 8 – **Odkládáte si pravidelně nějakou částku na velké výdaje (vzdělání, cestování, bydlení, auto,...)?**

H_0 : Mezi počtem vysokoškolských studentů, kteří si pravidelně šetří a těmi, kteří si pravidelně nešetří není statisticky významná souvislost.

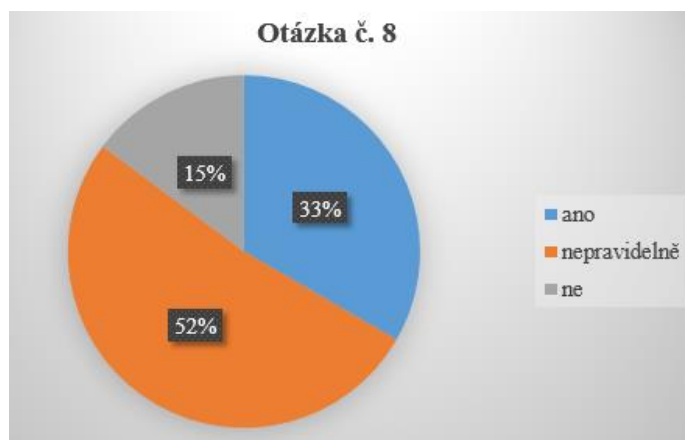
H_A : Mezi počtem vysokoškolských studentů, kteří si pravidelně šetří a těmi, kteří si pravidelně nešetří je statisticky významná souvislost.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
ano	72	72	0	0
nepravidelně	112	72	40	22,2
ne	32	72	-40	-22,2
				$\Sigma 0$

Tabulka 8: Otázka č. 8

$$X^2_{0,01}(2) = 9, 21 > x^2 = 0 \Rightarrow H_0$$

Výpočtem bylo prokázáno, že není statisticky významná souvislost mezi počtem studentů, kteří si šetří a těmi, co si nešetří.

Graf 8: Otázka č. 8

Více než polovina dotázaných odpověděla, že si šetří, ale nepravidelně (52 % - 112 respondentů), pravidelně si odkládá částky 72 respondentů a pouze 32 dotázaných si nešetří vůbec.

Otázka č. 9 – **Představte si situaci: šetříte peníze na důchod a víte, že je budete potřebovat až za několik desítek let. Kam uložíte největší část těchto prostředků?**

H_0 : Mezi počtem vysokoškolských studentů a jejich výběrem není statisticky významná souvislost.

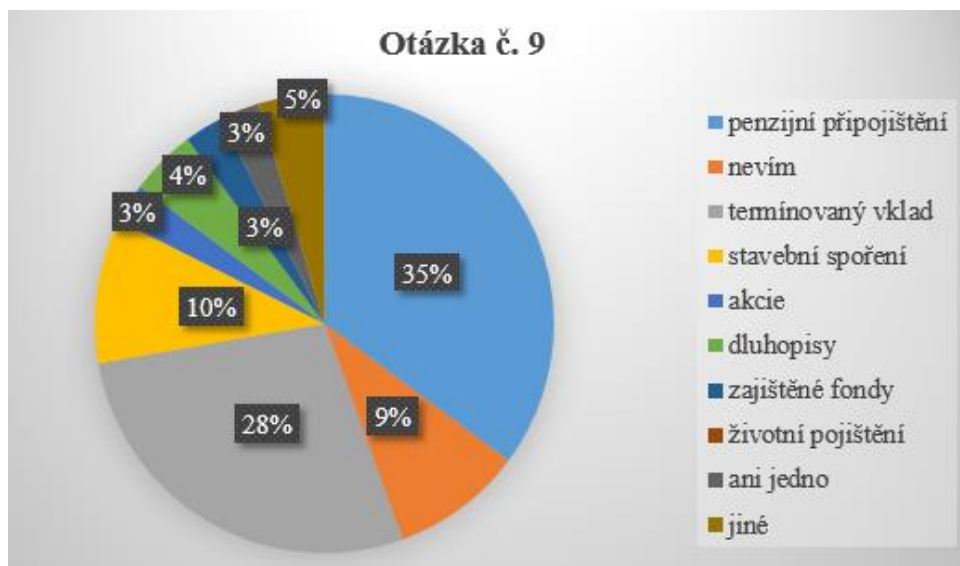
H_A : Mezi počtem vysokoškolských studentů a jejich výběrem je statisticky významná souvislost.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
penzijní připojištění	76	21,6	54,4	137
nevím	20	21,6	-1,6	-0,1
termínovaný vklad	60	21,6	38,4	68,3
stavební spoření	22	21,6	0,4	0
akcie	6	21,6	-15,6	-11,3
dluhopisy	10	21,6	-11,6	-6,3
zajištěné fondy	6	21,6	-15,6	-11,3
životní pojištění	0	21,6	-21,6	-21,6
ani jedno	6	21,6	-15,6	-11,3
jiné	10	21,6	-11,6	-6,3
				$\Sigma 137,4$

Tabulka 9: Otázka č. 9

$$X^2_{0,01}(9) = 21,666 < x^2 = 137,4 \Rightarrow H_A$$

Výpočtem chí kvadrátu byla prokázána alternativní hypotéza, tedy byla potvrzena statisticky významná souvislost mezi počtem respondentů a jejich výběrem.

Graf 9: Otázka č. 9

Více než třetina dotázaných by své finance vložila do penzijního připojištění (76 dotázaných), necelá třetina (60 respondentů) by je vložila do termínovaného vkladu.

Ani jeden respondent by v této situaci nevyužil životního pojištění, 6 respondentů by investovalo do zajištěných fondů a 6 by si nevybralo ani jednu z možností, taktéž 6 dotázaných by nakoupilo akcie. Deset respondentů by investovalo do dluhopisů a stejný počet by s penězi naložil jinak. Neví 20 respondentů a 22 dotázaných by si vybralo stavební spoření.

Otázka č. 10 – Od kolika let by se měl podle vás člověk začít finančně připravovat na důchod?

H_0 : Mezi počtem vysokoškolských studentů a mezi věkem, ve kterém by se mělo začít připravovat na důchod není statisticky významná souvislost.

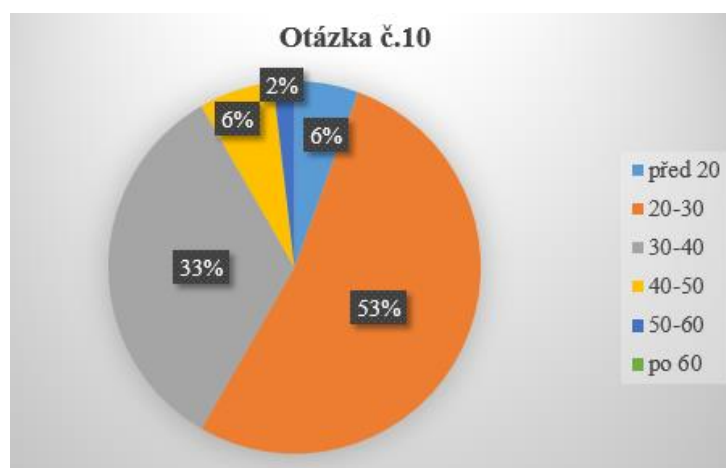
H_A : Mezi počtem vysokoškolských studentů a mezi věkem, ve kterém by se mělo začít připravovat na důchod není statisticky významná souvislost.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
před 20	12	36	-24	-16
20-30	114	36	78	169
30-40	72	36	36	36
40-50	14	36	-22	-13,4
50-60	4	36	-32	-28,4
po 60	0	36	-36	-36
				$\Sigma 111,2$

Tabulka 10: Otázka č. 10

$$X^2_{0,01}(5) = 15,086 < x^2 = 111,2 \Rightarrow H_A$$

Výpočtem chí kvadrátu byla zjištěna statisticky významná souvislost mezi počtem studentů a věkem, ve kterém by se mělo začít připravovat na důchod.

Graf 10: Otázka č. 10

Ani jeden z respondentů si nemyslí, že se stačí začít připravovat na důchod až pod 60 roku života. Pouze 4 dotázaní si myslí, že je optimální se začít připravovat mezi 50. – 60. rokem života. Nejvíce respondentů považuje za ideální věk pro začátek přípravy mezi 20 a 30 roky, 72 dotázaných za ideální považuje mezi 30 a 40 roky. Před 20. rokem věku si myslí, že je ideální začít 12 dotázaných a naopak 14 respondentů považuje za optimum začít mezi 40 – 50 lety.

Otázka č. 11 – Se kterými finančními produkty už máte zkušenost (používáte nebo jste používal/a v minulosti)?

H_0 : Mezi počtem vysokoškolských studentů a jimi využívanými produkty není statisticky významná souvislost.

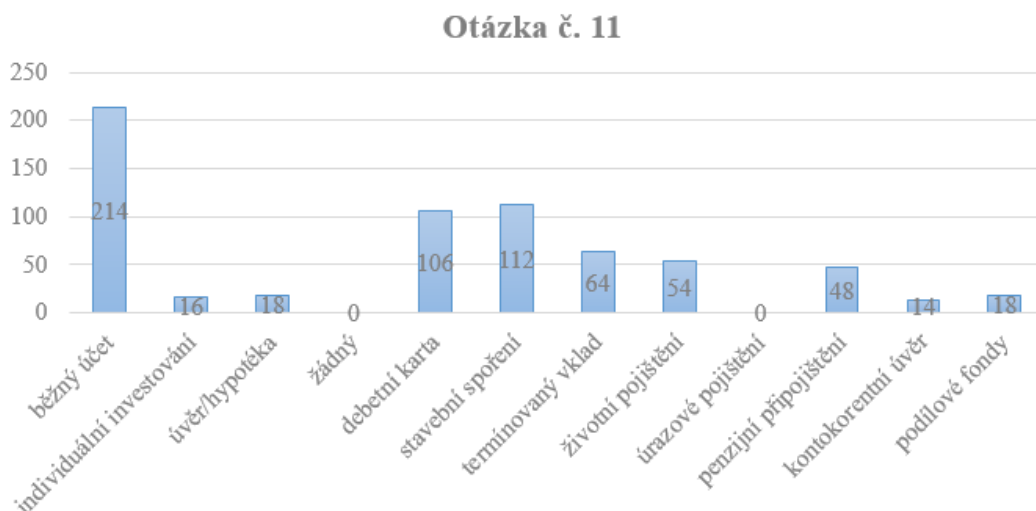
H_A : Mezi počtem vysokoškolských studentů a jimi využívanými produkty je statisticky významná souvislost.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
běžný účet	214	55,3	158,7	455,4
individuální investování	16	55,3	-39,3	-27,9
úvěr/hypotéka	18	55,3	-37,3	-25,2
žádný	0	55,3	-55,3	-55,3
debetní karta	106	55,3	50,7	46,5
stavební spoření	112	55,3	56,7	58,1
terminovaný vklad	64	55,3	8,7	1,4
životní pojištění	54	55,3	-1,3	0
úrazové pojištění	0	55,3	-55,3	-55,3
penzijní připojištění	48	55,3	-7,3	-1
kontokorentní úvěr	14	55,3	-41,3	-30,8
podílové fondy	18	55,3	-37,3	-25,2
				Σ 340,7

Tabulka 11: Otázka č. 11

$$X^2_{0,01}(11) = 24,725 < x^2 = 340,7 \Rightarrow H_A$$

Výpočtem byla vyvrácena nulová hypotéza a potvrzena byla alternativní hypotéza. Tudiž mezi počtem vysokoškolských studentů a jimi využívanými produkty je statisticky významná souvislost.

Graf 11: Otázka č. 11

V této otázce bylo možno vybrat více možností odpovědi. Ani jeden respondentů neodpověděl, že nemá zkušenost z žádným z těchto produktů, ani jeden z respondentů také nemá zkušenost s úrazovým pojištěním. Naopak všichni kromě dvou respondentů mají zkušenost s běžným účtem, více než polovina má zkušenost se stavebním spořením a jen o něco méně, než polovina má zkušenost s debetní kartou. Termínované vklady zná 64 dotázaných a životní pojištění 54 respondentů, 48 dotázaných pak má zkušenost s penzijním připojištěním. S podílovými fondy má zkušenost 18 dotázaných, stejně jako s úvěrem či hypotékou. Individuální investování zná 16 dotázaných, kontokorentní úvěr pak 14.

Otázka č. 12 – Kontokorent je?

H_0 : Mezi počtem respondentů, kteří vědí, co je kontokorent a mezi těmi, kteří to nevědí není statisticky významný rozdíl.

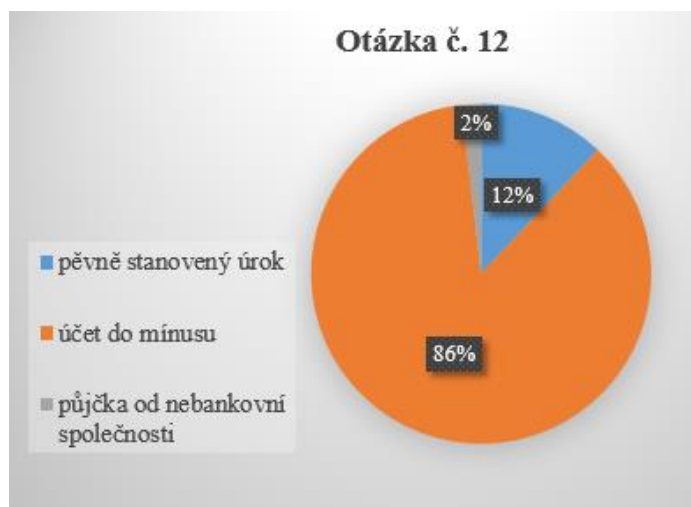
H_A : Mezi počtem respondentů, kteří vědí, co je kontokorent mezi těmi, kteří to nevědí je statisticky významný rozdíl.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
pěvně stanovený úrok	26	72	-46	-29,4
účet do mínusu	186	72	114	180,5
půjčka od nebankovní společnosti	4	72	-68	-64,2
				$\Sigma 86,9$

Tabulka 12: Otázka č. 12

$$X^2_{0,01}(2) = 9, 21 < x^2 = 86, 9 \Rightarrow H_A$$

Výpočtem byl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi počtem respondentů, kteří vědí, co je kontokorent a těmi, kteří to nevědí.

Graf 12: Otázka č. 12

Naprostá většina respondentů ví, že kontokorent je účet do mínusu (186 respondentů), jen 14 % tuto otázku zodpovědělo špatně – z toho 4 dotázaní si myslí, že je to půjčka od nebankovní společnosti a 26 kontokorent považuje za pevně stanovený úrok.

Otázka č. 13 – Co to znamená, když spotřebitel podepíše smlouvu, ve které je uvedena rozhodčí doložka?

H_0 : Počet vysokoškolských studentů, kteří správně odpoví, že rozhoduje třetí osoba a těch, co odpoví jinak nemá statisticky významnou souvislost.

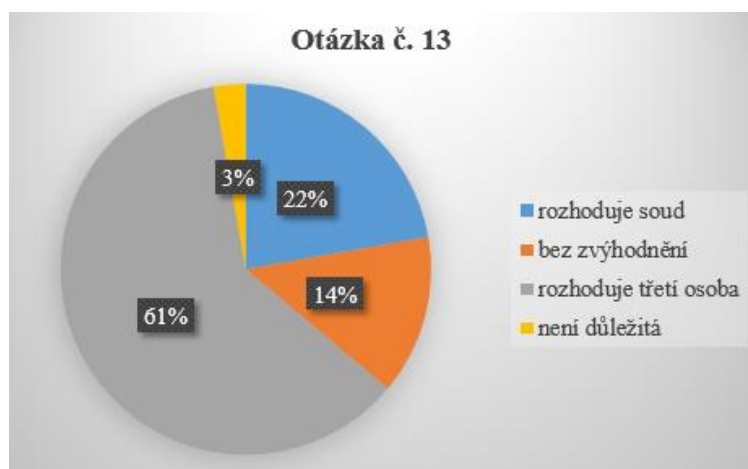
H_A : Počet vysokoškolských studentů, kteří správně odpoví, že rozhoduje třetí osoba a těch, co odpoví jinak má statisticky významnou souvislost.

	P	O	P-O	$(P-O)^2/O$
rozhoduje soud	48	54	-6	-0,7
bez zvýhodnění	30	54	-24	-10,7
rozhoduje třetí osoba	132	54	78	112,7
není důležitá	6	54	-48	-42,7
				$\Sigma 52,3$

Tabulka 13: Otázka č. 13

$$X^2_{0,01}(3) = 11,341 < x^2 = 52,3 \Rightarrow H_A$$

Výpočtem chí kvadrátu byla zjištěna statisticky významná souvislost mezi počtem vysokoškolských studentů, kteří správně odpoví, že rozhoduje třetí osoba a počtem těch, kteří odpoví jinak.

Graf 13: Otázka č. 13

Téměř dvě třetiny (61 %) vysokoškolských studentů ví, že rozhodčí doložka znamená, že v případě sporu rozhoduje třetí osoba, 132 respondentů odpovědělo správně. Šest dotázaných rozhodčí doložku nepovažuje za důležitou, 48 dotázaných si myslí, že rozhodčí doložka znamená, že rozhoduje soud a 30 respondentů si myslí, že v případě sporu a podepsané rozhodčí doložky jsou obě strany bez zvýhodnění.

Otázka č. 14 – Na co považujete rozumné si půjčit?

H_0 : Počet respondentů, kteří považují za rozumné si půjčit na nemovitost nemá významnou statistickou souvislost s počtem respondentů, kteří považují za rozumné si půjčit na jinou z odpovědí.

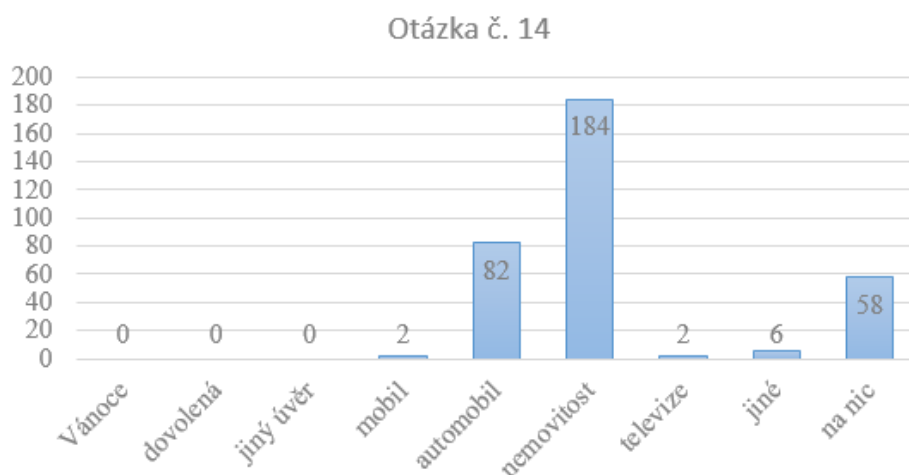
H_A : Počet respondentů, kteří považují za rozumné si půjčit na nemovitost má významnou statistickou souvislost s počtem respondentů, kteří považují za rozumné si půjčit na jinou z odpovědí.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
Vánoce	0	37	-37	-37
dovolená	0	37	-37	-37
jiný úvěr	0	37	-37	-37
mobil	2	37	-35	-33,1
automobil	82	37	45	54,7
nemovitost	184	37	147	584
televize	2	37	-5	-0,7
jiné	6	37	-31	-26
na nic	58	37	21	12
				Σ 479,9

Tabulka 14: Otázka č. 14

$$X^2_{0,01}(8) = 20,09 < x^2 = 479,9 \Rightarrow H_A$$

Výpočtem byla přijata hypotéza alternativní. Uvedené jevy mezi sebou mají statisticky významnou souvislost.

Graf 14: Otázka č. 14

V této otázce bylo možné zvolit více odpovědí. Žádný z respondentů nepovažuje za rozumné si půjčit na Vánoce, dovolenou či jiný úvěr. Dva respondenti si myslí, že je rozumné si vypůjčit na mobil a stejný počet si myslí, že je rozumné si půjčit na televizi. Na něco jiného, než je uvedeno považuje za rozumné si půjčit 6 respondentů. 58 dotázaných nepovažuje za rozumné si půjčit. Na automobil si myslí, že je rozumné půjčit si 82 respondentů. Naprostá většina dotázaných považuje za rozumné si půjčit na nemovitost – konkrétně 184 vysokoškolských studentů.

Otázka č. 15 – Jak byste řešil/a problém se splácením půjček?

H_0 : Počet vysokoškolských studentů, kteří by problémy se splácením půjčky řešili sjednocením půjček nemá významnou statistickou souvislost s počtem vysokoškolských studentů, kteří by tento problém řešili jinou z možností.

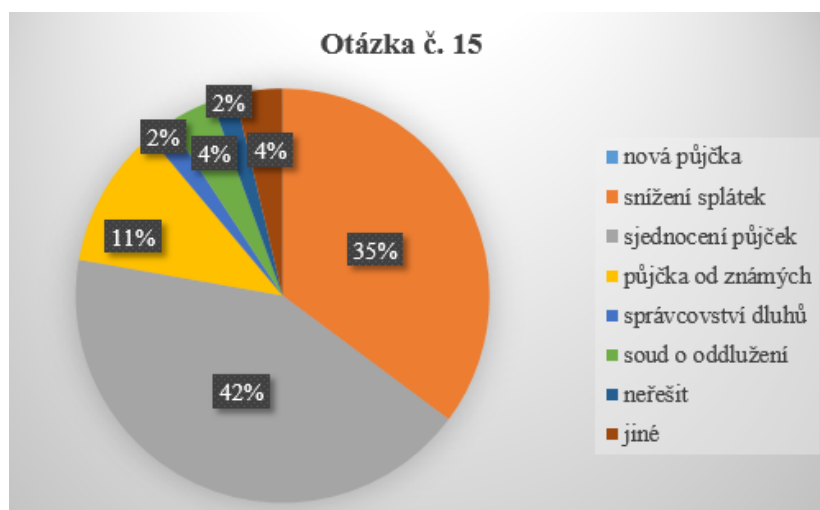
H_A : Počet vysokoškolských studentů, kteří by problémy se splácením půjčky řešili sjednocením půjček má významnou statistickou souvislost s počtem vysokoškolských studentů, kteří by tento problém řešili jinou z možností.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
nová půjčka	0	27	-27	-27
snížení splátek	76	27	49	88,2
sjednocení půjček	92	27	65	156,5
půjčka od známých	24	27	-3	-0,3
správcovství dluhů	4	27	-23	-19,6
soud o oddlužení	8	27	-19	-13,4
neřešit	4	27	-23	-19,6
jiné	8	27	-19	-13,4
				Σ 151,4

Tabulka 15: Otázka č. 15

$$X^2_{0,01}(7) = 18,475 < x^2 = 151,4 \Rightarrow H_A$$

Výpočtem chí kvadrátu byla potvrzena alternativní hypotéza, tzn. mezi proměnnými je statisticky významná souvislost.

Graf 15: Otázka č. 15

Problémy se splácením půjčky by žádný z respondentů neřešil novou půjčkou. o sjednocení půjček by požádalo 92 dotázaných, 76 dotázaných by požádalo o snížení splátek. Od svých známých by si půjčilo 24 respondentů. Shodně 8 respondentů by požádalo soud

o oddlužení a také by to řešilo jinak. Také shodně 4 respondenti by to buď neřešili anebo by požádali o správcovství dluhů.

Otázka č. 16 – Které kritérium bude pro vás nejdůležitější při výběru půjčky?

H_0 : Počet dotázaných, kteří za nejdůležitější kritérium při výběru půjčky považují výši úroku a počet těch, kteří za nejdůležitější kritérium považují jinou z odpovědí nemá statisticky významnou souvislost.

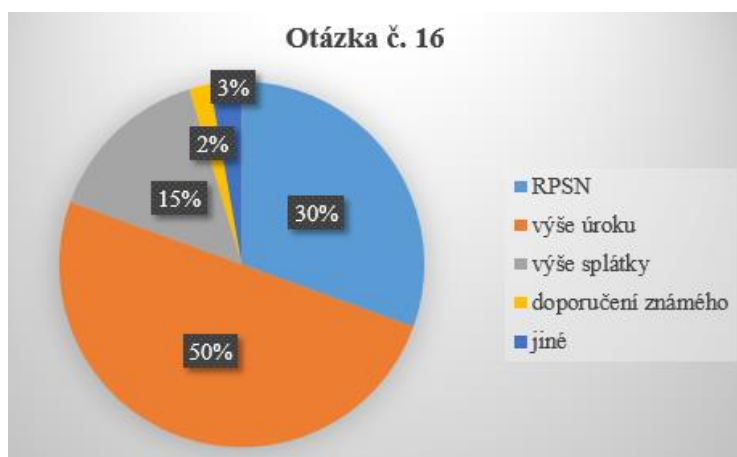
H_A : Počet dotázaných, kteří za nejdůležitější kritérium při výběru půjčky považují výši úroku a počet těch, kteří za nejdůležitější kritérium považují jinou z možností má statisticky významnou souvislost.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
RPSN	66	43,2	22,8	12
výše úroku	108	43,2	64,8	97,2
výše splátky	32	43,2	-11,2	-2,9
doporučení známého	4	43,2	-39,3	-35,8
jiné	6	43,2	-37,3	-32,2
				$\Sigma 38,3$

Tabulka 16: Otázka č. 16

$$X^2_{0,01}(4) = 13,277 < x^2 = 38,3 \Rightarrow H_A$$

Jelikož byla výpočtem potvrzena hypotéza alternativní a vyvrácena hypotéza nulová, je statisticky významná souvislost mezi počtem těch, kteří považují za nejdůležitější kritérium při výběru půjčky výši úroku a počtem těch, kteří považují za nejdůležitější jinou z možností.

Graf 16: Otázka č. 16

Rovná polovina respondentů považuje za nejdůležitější kritérium při výběru půjčky výši úroku, necelá třetina dotázaných pak za nejdůležitější kritérium považuje RPSN (66 respondentů), 32 respondentů nejvíce zajímá výše splátky, 6 dotázaných by se řídilo jiným kritériem a 4 z dotázaných by dali na doporučení známého.

Otázka č. 17 - Rodina Dosoudilova má tento měsíc tyto příjmy a výdaje: pan Dosoudil obdržel čistou mzdu 26 000 Kč, paní Dosoudilová dostala čistou mzdu ve výši 18 000 Kč. Jejich výdaje za tento měsíc činily: příspěvek do fondu oprav 5 500 Kč, inkaso 4 500 Kč, potraviny a oblečení 7 000 Kč, pojistné 4 000 Kč, splátka hypotéky 8 000 Kč, ostatní výdaje 3 000 Kč, nákup nové televize 10 000 Kč. **Dosoudilovi mají tento měsíc rodinný rozpočet?**

H_0 : Počet dotázaných, kteří odpověděli správně, že Dosoudilovi tento měsíc mají přebytkový rozpočet nemá statisticky významnou souvislost s počtem dotázaných, kteří vybrali jinou odpověď.

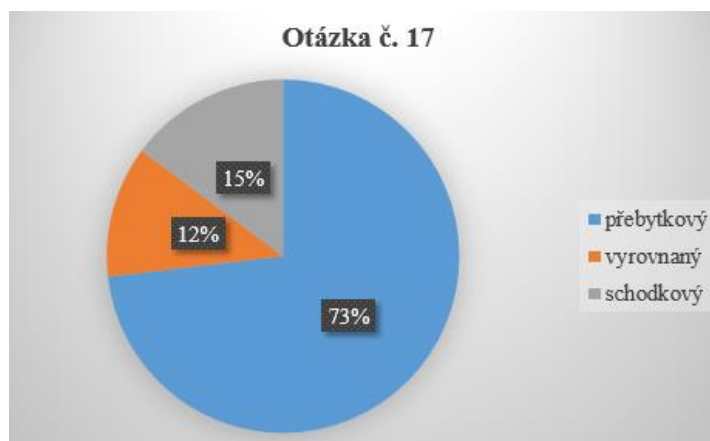
H_A : Počet dotázaných, kteří odpověděli správně, že Dosoudilovi tento měsíc mají přebytkový rozpočet má statisticky významnou souvislost s počtem dotázaných, kteří vybrali jinou odpověď.

	P	O	P-O	$(P-O)^2/O$
přebytkový	158	72	86	102,7
vyrovnaný	26	72	-46	-29,4
schodkový	32	72	-40	-22,2
				$\Sigma 50,4$

Tabulka 17: Otázka č. 17

$$X^2_{0,01}(2) = 9, 21 < x^2 = 50, 4 \Rightarrow H_A$$

Porovnáním hodnot hladiny významnosti a vypočítaného chí kvadrátu vyplývá, že lze zamítnout nulovou hypotézu a zároveň přijmout hypotézu alternativní.

Graf 17: Otázka č. 17

Téměř tři čtvrtiny respondentů správně odpovědělo, že Dosoudilovi mají tento měsíc přebytkový rozpočet (158 respondentů), 32 respondentů jejich rozpočet posoudilo jako schodkový a 26 respondentů si myslí, že je vyrovnaný.

Otázka č. 18 – Který z výše uvedených výdajů rodiny Dosoudilových jsou fixní?

H_0 : Počet vysokoškolských studentů, kteří si odpoví, že fixní výdaj je hypotéka nemá významnou statistickou souvislost s počtem vysokoškolských studentů, kteří vyberou jinou z odpovědí.

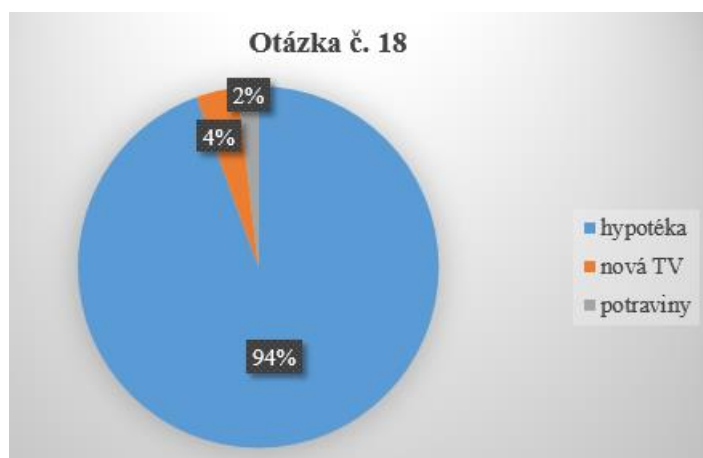
H_A : Počet vysokoškolských studentů, kteří odpoví, že fixní výdaje je hypotéka má významnou statistickou souvislost s počtem vysokoškolských studentů, kteří vyberou jinou z odpovědí.

	P	O	P-O	$(P-O)^2/O$
hypotéka	204	72	132	242
nová TV	8	72	-64	-56,9
potraviny	4	72	-68	-64,2
				$\Sigma 120,9$

Tabulka 18: Otázka č. 18

$$X^2_{0,01}(2) = 9, 21 < x^2 = 120, 9 \Rightarrow H_A$$

Pomocí výše uvedeného výpočtu byla zamítnuta nulová hypotéza a přijata byla hypotéza alternativní.

Graf 18: Otázka č. 18

Naprostá většina dotázaných správně odpověděla, že fixním výdajem Dosoudilových je hypotéka, tedy 204 respondentů. Za fixní výdaj považovalo 8 respondentů novou televizi a 4 respondenti potraviny.

Otázka č. 19 – Vezmete si úvěr ve výši 10 000 Kč na jeden rok s úrokovou sazbou 9,5 % p.a. **Kolik peněz bance zaplatíte, jestliže po roce úvěr splatíte?**

H_0 : Počet respondentů, kteří správně odpoví, že zaplatí 10 950 Kč nemá statisticky významnou souvislost s počtem respondentů, kteří vyberou jinou z odpovědí.

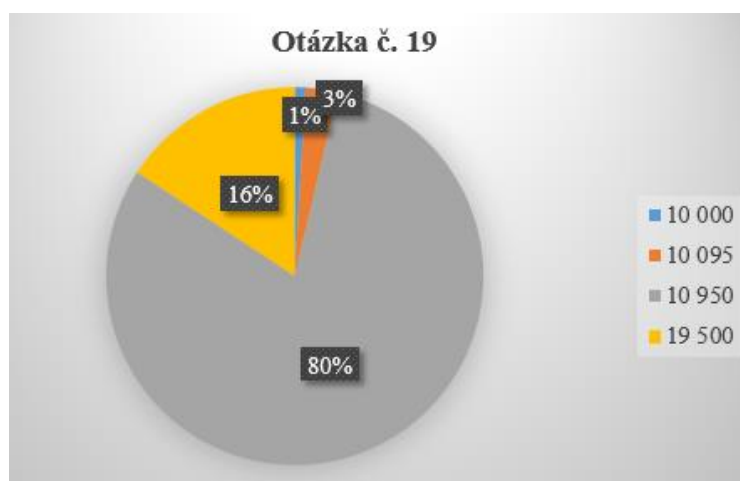
H_A : Počet respondentů, kteří správně odpoví, že zaplatí 10 950 Kč má statisticky významnou souvislost s počtem respondentů, kteří vyberou jinou z odpovědí.

	P	O	P-O	(P-O) ² /O
10 000	2	54	-52	-50,1
10 095	6	54	-48	-42,7
10 950	174	54	120	266,7
19 500	34	54	-20	-7,4
				Σ 166,5

Tabulka 19: Otázka č. 19

$$X^2_{0,01}(3) = 11,041 < x^2 = 166,5 \Rightarrow H_A$$

Porovnání vypočítané hodnoty s hladinou významnosti z tabulky ukázalo, že je možné zamítnout nulovou hypotézu a přijmout alternativní hypotézu, tedy, že mezi jevy je statisticky významná souvislost.

Graf 19: Otázka č. 19

Většina respondentů správně odpověděla, že by zaplatili 10 950 Kč, odpovědělo tak 174 dotázaných, možnost, že by zaplatili 19 500 Kč vybralo 34 respondentů. Pouze dva respondenti si myslí, že by zaplatili 10 000 Kč a 10 095 Kč zvolili 4 respondenti.

5.4.2 Ověřování hypotéz

Ověřování hypotéz chlí kvadrátem probíhá na podobném principu jako výše u dotazníku, rozdíl je v tom, že se ověřuje vztah dvou nebo více jevů, děje se tak pomocí kontingenční tabulky.

V prvním kroku je stanovena hypotéza, kterou chceme ověřit, k ní se vytvoří hypotéza nulová H_0 .

Dalším krokem je vytvoření tabulky s pozorovanou četností (P). Na konci každého řádku a sloupce se z hodnot vypočítá suma, pro kontrolu může sloužit suma vypočítaná ze sum, která by se měla rovnat počtu odpovědí.

V dalším kroku se vypočítá očekávaná četnost, ta se vypočítá tak, že se vezme hodnota, z které se má vypočítat, ta slouží pouze jako „spojnice“ bodů, z kterých se bude dosazovat do vzorce, vezme se tedy suma na konci řádku a suma na konci sloupce, tato dvě čísla se vynásobí a poté se vydělí celkovým počtem odpovědí. Takto se postupuje pro každé z políček v tabulce.

Předposledním krokem je další tabulka, ve které již budou vypočítána x^2 , postupuje se již dle známého vzorce $(P-O)^2/O$, hodnoty P a O jsou již vypočítány v předchozích dvou tabulkách, pro každé políčko zvlášť se vypočítá x^2 , na konci se všechna vypočítaná x^2 sečtou a konečné výsledné x^2 se porovná s tabulkovou kritickou hodnotou. V tomto se postup již neliší od výpočtů pro dotazníkové otázky. Opět bude pro všechna x^2 použita hladina významnosti 0, 01. Stupně volnosti se u kontingenčních tabulek vypočítají tak, že se vezme počet řádků -1 a vynásobí se počtem sloupců - 1. Výsledek je stupeň volnosti pro danou kontingenční tabulku.⁶³

Hypotéza č. 1 - Vysokoškolští studenti častěji sledují aktuální dění týkající se financí než vysokoškolské studentky.

H_0 : Vysokoškolští studenti sledují stejně často aktuální dění týkající se financí jako vysokoškolské studentky.

⁶³ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3. S. 180.

H_A : Vysokoškolští studenti častěji sledují aktuální dění týkající se financí než vysokoškolské studentky.

Výsledek této hypotézy vychází z dotazníkové otázky číslo 5 (Jak často sledujete aktuální dění týkající se financí?). Pro zjištění četnosti zvlášť mužů a žen ve všech odpovědích byla použita čárkovací metoda. Z důvodu příliš nízkých četností u některých odpovědí byly odpovědi sloučeny do dvou větších celků. Odpověď v tabulce „výjimečně“ v sobě zahrnuje dotazníkové odpovědi: vůbec, několikrát měsíčně a výjimečně. Odpověď v tabulce „častěji“ v sobě zahrnuje dotazníkové odpovědi: 1x týdně, několikrát týdně a každý den.

P	výjimečně	častěji	suma
ženy	158	22	180
muži	30	6	36
suma	188	28	216

Tabulka 20: Hypotéza 1, znak P

V této tabulce jsou zahrnuty pozorované četnosti.

O	výjimečně	častěji
ženy	156,7	23,3
muži	31,3	4,7

Tabulka 21: Hypotéza 1, znak O

V této tabulce se nacházejí očekávané četnosti.

x^2	výjimečně	častěji	suma
ženy	0,01	0,07	
muži	0,05	0,36	
suma			0,49

Tabulka 22: Hypotéza 1, znak x^2

$$X^2_{0,01}(1) = 6,635 > x^2 = 0,49 \Rightarrow H_0$$

Výsledkem je, že vysokoškolští studenti sledují aktuální dění týkající se financí stejně často jako vysokoškolské studentky.

Hypotéza č. 2 – Více vysokoškolských studentů ekonomických oborů si odkládá peněžní částky na velké výdaje než vysokoškolských studentů z neekonomických oborů.

H_0 : Stejné množství vysokoškolských studentů ekonomických oborů si odkládá peněžní částky na velké výdaje jako studentů z neekonomických oborů.

H_A : Více vysokoškolských studentů ekonomických oborů odkládá peněžní částky na velké výdaje než vysokoškolských studentů z neekonomických oborů.

Tato hypotéza bude potvrzena/vyvrácena na základě odpovědí z otázky číslo 8 (Odkládáte si pravidelně nějakou částku na velké výdaje nebo pro případ neočekávaných výdajů?). Pro zjištění četnosti odpovědí u jednotlivých oborů byla použita čárkovací metoda.

P	pravidelně	nepravidelně	vůbec	suma
ekonomické	8	14	0	22
neekonomické	64	86	44	194
suma	72	100	44	216

Tabulka 23: Hypotéza 2, znak P

V této tabulce jsou vyznačeny pozorované četnosti jednotlivých jevů.

O	pravidelně	nepravidelně	vůbec
ekonomické	7,3	10,2	4,5
neekonomické	64,7	89,8	39,5

Tabulka 24: Hypotéza 2, znak O

V této tabulce je vypočítána očekávaná četnost.

x^2	pravidelně	nepravidelně	vůbec	suma
ekonomické	0,07	1,42	4,5	
neekonomické	0,01	0,16	0,49	
				6,65

Tato tabulka znázorňuje výpočty jednotlivých x^2 a také celkové x^2 .

$$X^2_{0,01}(2) = 9,21 > x^2 = 6,65 \Rightarrow H_0$$

Výsledkem je, že **stejně množství vysokoškolských studentů ekonomických oborů si odkládá peněžní částky jako studenti ostatních oborů.**

Hypotéza č. 3 - Mladší vysokoškolští studenti se v průběhu dosavadního studia setkali častěji s finančním vzděláváním než starší vysokoškolští studenti.

H_0 : Mladší vysokoškolští studenti se v průběhu dosavadního studia setkali stejně často s finančním vzděláváním jako starší vysokoškolští studenti.

H_A : Mladší vysokoškolští studenti se v průběhu dosavadního studia častěji setkali s finančním vzděláváním než starší vysokoškolští studenti.

Podkladem pro tuto otázku byla otázka číslo 4 (Setkal/a jste se v průběhu dosavadního studia s finančním vzděláváním?). Pro zjištění jednotlivých četností byla použita čárková metoda. Pro ověření této hypotézy bylo věkové složení rozděleno na dvě skupiny – starší vysokoškolští studenti (věk 18 – 22 let) a starší vysokoškolští studenti (23 – 26 a více let).

P	ano	ne	suma
18-22	60	50	110
23-26+	44	62	106
suma	104	112	216

Tabulka 26: Hypotéza 3, znak P

V této tabulce je uvedena pozorovaná četnost.

O	ano	ne
18-22	53	57
23-26+	51	55

Tabulka 27: Hypotéza 3, znak O

V této tabulce jsou vypočítány hodnoty očekávané četnosti.

x^2	ano	ne	suma
18-22	0,92	0,86	
23-26+	0,96	0,89	
suma			3,63

Tabulka 28, znak x^2

V této tabulce jsou uvedeny vypočítaná x^2 a také celkové x^2 .

$$X^2_{0,01}(1) = 6,635 > x^2 = 3,63 \Rightarrow H_0$$

Výsledkem je, že **mladší vysokoškolští studenti se s finančním vzděláváním setkali stejně často jako starší vysokoškolští studenti.**

5.5 Diskuze a shrnutí výsledků výzkumného šetření

V této kapitole jsou nejprve rozebrány hypotézy, výzkumné otázky a jejich vyhodnocení pomocí otázek z dotazníkového šetření a výpočtu chí kvadrátu, rovněž je také provedeno srovnání výsledků analýzy úrovně finanční gramotnosti a hospodaření s osobním

rozpočtem vysokoškolských studentů s výsledky podobného šetření, o kterém se více píše v podkapitole 4.3.1 Výzkumné šetření finanční gramotnosti u žáků středních škol, jde o šetření, které bylo realizováno před třemi lety, jeho výsledky jsou tedy aktuálnější než výzkumu STEM/MARK, a.s. z roku 2010. Jde sice o šetření na středních školách, ale maturitních ročníků, tedy žáků, kteří by již měli mít téměř všechny znalosti z finanční gramotnosti, které na škole mohou posbírat. Další výhodou je srovnatelný počet respondentů, který u tohoto šetření tvořil 248, u šetření v této diplomové práci jde o 216 respondentů.

Nejprve několik vět k výsledkům hypotéz. V této diplomové práci byly na základě výzkumných otázek vytvořeny tři hypotézy, které se pomocí výpočtu chí kvadrátu nepotvrdily a byly tedy přijaty jejich nulové varianty – tedy, že mezi měřenými veličinami nejsou statisticky významné souvislosti. Hypotéza 1 tedy zní: **vysokoškolští studenti sledují aktuální dění týkající se financí stejně často jako vysokoškolské studentky**. Tato hypotéza se nepotvrdila zejména z důvodu příliš velkého rozdílu mezi počtem respondentů ženského a mužského pohlaví (žen bylo 180 a mužů pouze 36).

Taktéž i hypotéza číslo 2 vyšla jako nulová, tedy **stejně množství vysokoškolských studentů ekonomických oborů si odkládá peněžní částky jako studentů ostatních oborů**. I v tomto případě vyšla nulová hypotéza z důvodu malého počtu respondentů studujících ekonomicky zaměřený obor oproti respondentům z ostatních oborů.

Poslední hypotéza také vyšla jako nulová - **mladší vysokoškolští studenti se s finančním vzděláváním setkali stejně často jako starší vysokoškolští studenti**. Tentokrát za neúspěchem hypotézy nestojí příliš velký rozdíl, ale naopak přílišná vyrovnanost, počty respondentů „mladších“ a „starších“ byl velice podobné, stejně tak i jejich odpovědi, proto ani tentokrát nebyla hypotéza potvrzena.

První z výzkumných otázek se ptala, zda se **vysokoškolští studenti orientují v problematice finanční gramotnosti po teoretické stránce**. Tato výzkumná otázka byla řešena pomocí otázek v dotazníku číslo 11, 12 a 13. V jedenácté otázce, kde se zjišťovalo, s kterými produkty mají respondenti zkušenosti. Výsledkem je, že 99 % dotázaných má zkušenosti s běžným účtem, téměř polovina také s debetní kartou a stavebním spořením. Třetina tázaných má zkušenost s termínovaným vkladem a zhruba čtvrtina s životním pojištěním a penzijním připojištěním.

Ve výzkumu uvedlo 73 % středoškolských studentů, že umí používat běžný účet, u vysokoškoláků je toto číslo ještě vyšší – 99 %, z výsledků vyplývá, že většina studentů si s běžným účtem rozumí.

V otázce číslo 12 se zjišťovalo, zda respondenti ví, co je to kontokorent, z nabízených možností správně vybralo 86 % vysokoškolských studentů, že je to účet, který může být čerpán do mínusu. Otázka 13 byla zaměřena na rozhodčí doložku, z možných variant 61 % respondentů správně odpovědělo, že případný spor řeší třetí strana.

Druhá výzkumná otázka zjišťovala, jestli **mají vysokoškolští studenti přehled o svém osobním rozpočtu**. V dotazníku se této otázce odpovídaly otázky číslo 6 a 7. V šesté otázce bylo zjištěno, že 94 % respondentů sleduje své příjmy a výdaje. Z otázky číslo 7 vyplynulo, že šetří 66 % respondentů a 52 % si kupuje jen potřebné.

Pouze 64 % středoškolských studentů by umělo sestavit rodinný rozpočet, výzkum v této diplomové práci ukázal, že své příjmy a výdaje sleduje 94 % procent vysokoškolských studentů, což naznačuje příznivý vývoj.

Ve třetí výzkumné otázce šlo o to, zda si **vysokoškolští studenti tvoří finanční rezervy**. Tato otázka byla prošetřována otázkami 7, 8, 9 a 10 v dotazníku. Otázka číslo 7 již byla rozebrána výše, proto zde již není dále rozebrána. V otázce číslo 8 bylo zjištěno, že třetina respondentů si pravidelně odkládá peníze na větší výdaje a asi polovina dotázaných pak také odkládá, avšak nepravidelně.

S vytvářením peněžních rezerv souvisí i příprava na penzi, proto jsou zde zařazeny i další dvě otázky. V otázce číslo 9 se zjišťovalo, jakým způsobem by respondenti naložili se svými penězi, které si ukládají na penzi. Více než třetina by zvolila penzijní připojištění, necelá třetina pak termínovaný vklad, asi 11 % by vybralo stavební spoření a dalších 10 % neví.

V otázce číslo 10 se zjišťovalo, kdy je podle respondentů vhodné začít si ukládat peníze na penzi. 53 % dotázaných se přiklání k variantě mezi 20 a 30 roky. Třetina respondentů považuje za vhodný věk mezi 30 a 40 lety.

Další z výzkumných otázek se zjišťovala, jaký postoj mají vysokoškolští studenti k půjčkám, s touto otázkou jsou svázány otázky v dotazníkovém šetření číslo 14, 15 a 16. Otázka 14 se dotazuje, na co respondent považuje rozumné si půjčit. Žádný z dotázaných vysokoškolských studentů nepovažuje za rozumné si půjčit na Vánoce, dovolenou k moři

a na splacení předchozího úvěr. Naopak 85 % za rozumné považuje půjčku na bydlení a 38 % na auto, 27 % považuje za rozumné si nepůjčovat vůbec.

V 15. otázce jsou vysokoškolští studenti dotázáni, jak by řešili problémy se splácením půjčky. Nejčastěji vybranou odpovědí byla se 43 % sjednocení půjček do jedné a další nejčastější pak se 35 % zažádání o snížení splátek. Žádný z respondentů nevybral možnost vzít si na problémy se splácením novou půjčku. Podle otázky číslo 16 je pro respondenty při výběru půjčky nejdůležitější výše úroku (50 % odpovědí) a RPSN (31 % odpovědí).

Předposlední výzkumná otázka je zaměřena na zjištění, zda **vysokoškolští studenti dokáží správně vypočítat jednoduché příklady z oblasti finančního vzdělávání**. Dva jednoduché příklady skrývaly dotazníkové otázky 17 a 19. V otázce číslo 17 bylo za úkol rozhodnout, zda má rodina za zadání přebytkový, vyrovnaný nebo schodkový rozpočet. Správná odpověď byla přebytkový, správně odpovědělo 73 % dotázaných.

Poslední otázka dotazníkového šetření byla jednoduchá matematická úvaha, úkolem respondentů bylo správně určit částku, kterou za půjčku celkově zaplatí. Správnou odpověď vybralo 80 % zúčastněných.

Pouze 22 % středoškolských studentů zná způsob stanovení úrokové sazby, oproti tomu 80 % vysokoškolských studentů správně vypočítalo, kolik zaplatí navíc za úroky v otázce v dotazníku této diplomové práce.

Poslední výzkumnou otázkou, kterou se tato diplomová práce zabývala je, zda vysokoškolští studenti mají tendenci se vzdělávat v oblasti finančního vzdělávání. Nejprve se zjišťovalo v otázce číslo 4, jestli dotázaní již měli nějakou formou realizované finanční vzdělávání v průběhu dosavadního studia. S finančním vzděláváním se setkala 46 % respondentů a naopak nesetkalo 54 %.

Podle otázky číslo 5, jenž se dotazovala respondentů, jak často sledují aktuální dění ve finančním sektoru nejčastěji sledují pouze občas (44 % dotázaných) a téměř třetina nesleduje vůbec.

Výzkum u středoškolských studentů ukázal, že úroveň jejich znalostí, schopností a dovedností dosahuje pouze asi 50 %. U vysokoškolských studentů vypadá situace nadějněji, znalostní otázky jsou správně zodpovězeny průměrně asi 80 % vysokoškolských studentů.

Lze tedy konstatovat, že výsledky vysokoškolských studentů jsou lepší než výsledky středoškolských studentů, alespoň do té míry, jak lze srovnávat lehce odlišné otázky v obou dotaznících.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na aktuální situaci v oblasti finančního vzdělávání u vysokoškolských studentů. Z výsledků výzkumných šetření, která zjišťují úroveň finanční gramotnosti je zřejmé, že občané České republiky nemají uspokojivé znalosti a dovednosti v oblasti financí, v důsledku čehož jsou náchylnější k negativním důsledkům nesprávného nakládání s vlastními finančními zdroji, což může vést k zadlužování. Z mezigeneračního výzkumu zabývajícího se finanční gramotnosti, který provedla v roce 2011 společnost MinBridge Consulting, vyplynulo, že druhou nejohroženější skupinou je právě mladá generace ve věkovém rozmezí patnácti až dvaceti pěti let.

Hlavním cílem mé diplomové práce je analyzovat aktuální situaci v oblasti finančního vzdělávání u vysokoškolských studentů. Cíle mé diplomové práce bylo dosaženo pomocí výzkumného šetření, které bylo realizováno prostřednictvím online dotazníku. Výsledným zjištěním je, že aktuální situace v oblasti finančního vzdělávání je lehce nad očekávání. Finanční vzdělávání má za sebou asi polovina dotázaných, avšak většina prokázala znalost základních pojmů a jednoduchých výpočtů z oblasti finanční gramotnosti. Většina dotázaných si také odkládá finance na budoucí větší výdaje a své příjmy a výdaje sleduje. Je tedy předpoklad, že i do budoucna dokáží dobře hospodařit se svými financemi.

V návaznosti na cíl byla v teoretické části práce objasněna problematika finanční gramotnosti, definice tohoto pojmu, byly popsány důležité dokumenty, které se touto problematikou zabývají. Následně byla popsána oblast finančního plánování, osobní finance a principy tvorby osobního rozpočtu. Dále také následovalo obecné vysvětlení finančních produktů, se kterými se dále pracovalo ve výzkumném šetření. Teoretickou část uzavřela kapitola o významu finančního vzdělávání pro vysokoškolské studenty. Vypracováním teoretické části byl zároveň i splněn cíl, který byl pro ni vytyčen – vyhledat literaturu a vysvětlit pojmy spojené s problematikou uvedenou v této práci.

Prvním dílčím cílem vztahujícím se k hlavnímu cíli diplomové práce je přezkoumat, zda jsou vysokoškolští studenti obeznámeni se základními pojmy finančního vzdělávání. Orientace ve finanční sféře se neobejde bez pojmového aparátu, proto je důležité znát alespoň základní pojmy. Znalost několika takových pojmů byla prověřena i dotazníkem realizovaným pro tuto diplomovou práci. Vzorek vysokoškolských studentů v tomto šetření prokázal poměrně dobrou znalost, většina dotázaných zvolila u těchto otázek správnou odpověď.

Například pojem kontokorent správně určilo 86 % respondentů a rozhodčí doložku 61 % dotázaných.

Dalším dílčím cílem diplomové práce bylo analyzovat, jaké procento vysokoškolských studentů z výzkumného vzorku má přehled o svých osobních financích. Tato skutečnost byla zjišťována v dotazníku přímo pomocí otázky, zda mají respondenti přehled o svých příjmech a výdajích. Zjištěno bylo, že naprostá většina z dotázaných o má přehled o svých financích – 94 %. Pouze 6 % nemá přehled.

Posledním dílčím cílem této diplomové práce bylo objasnit, zda se vysokoškolští studenti vzdělávají ve finanční problematice. Z výsledků šetření vyplynulo, že finančním vzděláváním prošlo pouze 46 % dotázaných, zbylí uvedli, že v průběhu dosavadního studia finanční vzdělávání neabsolvovali. Poměrně špatně dopadla i otázka, zda se tito studenti snaží získávat informace o aktuálním dění týkajícího se financí, kde téměř třetina vůbec nesleduje aktuální dění a 44 % pouze výjimečně, což by do budoucna mohlo být problematické z důvodu neustálého vývoje a nutnosti své znalosti aktualizovat.

Diplomová práce je určena pedagogům, výchovným poradcům, bankovním institucím a finančním poradcům, kteří se zabývají oblastí finanční gramotnosti. Diplomová práce podává ucelený pohled na aktuální úroveň finanční gramotnosti u vybraných vysokoškolských studentů.

Seznam použitých zkratek

ČNB – Česká národní banka

OECD – Organisation for Economic Cooperation and Development

RPSN – roční procentní sazba nákladů

Seznam použité literatury

1. BALABÁN, Zdeněk a Ivan NOVESKÝ. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, c2009. ISBN 978-80-254-4207-4.
2. DOULÍK, Pavel. *Vybrané základy metodologie pedagogického výzkumu: (se cvičeními)*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2016. Skripta. ISBN 978-80-7414-989-4.
3. EUROPEAN COMMISSION/EACEA/EURYDICE. *Entrepreneurship education at school in Europe*. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2016. Eurydice report. ISBN 978-92-9492-093-5.
4. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
5. KANTNEROVÁ, Liběna. *Základy bankovníctví: teorie a praxe*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-595-4.
6. KIYOSAKI, Robert T. *Zvyšte své finanční IQ: starejte se o své peníze lépe*. Hodkovičky [Praha]: Pragma, c2008. ISBN 978-80-7349-127-7.
7. KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.
8. LINDEROVÁ, Ivica, Petr SCHOLZ a Michal MUNDUCH. *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7.
9. LIŠKA, Václav a Jan GAZDA. *Kapitálové trhy a kolektivní investování*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004, 525 s. ISBN 80-86419-63-0.
10. MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Pojišťovnictví - Teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006, 288 s. ISBN 80-86929-19-1.
11. MÁLEK, Petr, Gabriela OŠKRDALOVÁ a Petr VALOUCH. *Osobní finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5157-7.

12. OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Monografie. ISBN 978-80-244-4519-9.
13. PETRÁŠKOVÁ, Vladimíra a Zuzana HORVÁTHOVÁ. *Vybrané kapitoly z finanční gramotnosti*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7394-233-5.
14. PŮLPÁNOVÁ, Stanislava. *Komerční bankovníctví v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007, 338s. ISBN 978-80-245-1180-1.
15. SOUKAL, Ivan. *Ekonomická gramotnost*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-554-7.
16. SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Finance. ISBN 978-80-247-4832-0.
17. VESELÁ, Jitka. *Investování na kapitálových trzích*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 789 s. ISBN 978-80-7357-647-9.

Právní předpis

18. ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 14. července 2016 o spotřebitelském úvěru. In: Sběrka zákonů České republiky, 2016. ISSN 1211-1244

Elektronické zdroje

19. ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. Investiční životní pojištění. Cap.cz [online]. 2014 [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>
20. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Česká národní banka spustila nový web k finanční gramotnosti. Cnb.cz [online]. 2016 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2016/20161019_web_pnu.html
21. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Peníze na útěku. Penizenauteku.cz [online]. 2016 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.penizenauteku.cz/>
22. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Souhrnné informace o finančním sektoru. Cnb.cz [online]. 2017 [cit. 2017-01-04]. Dostupné z:

- https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/bankovni_statistika/bank_stat_komentar.html
23. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Proč se finančně vzdělávat? Hospodaření domácnosti. MF [online]. 2014. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/rozpocet>
 24. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní strategie finančního vzdělávání*. MSMT, 2010, 27 s. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2010>
 25. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Systém budování finanční gramotnosti na základní a středních školách*. [online]. MSMT, 2007, 16 s. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>
 26. OECD (2013), *PISA 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy*, OECD.org/PISA [online].2013 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/pisa-2012-assessment-and-analytical-framework_9789264190511-en#.WOjIq9LyjIU#page2
 27. OECD. *Improving Financial Literacy: Analysis of issues and policies*. Oecd.org[online].2005[cit. 2017-04-08]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/finance-and-investment/improving-financial-literacy_9789264012578-en#.WOjAzNlyjIU
 28. PENÍZE. Úrazové pojištění. *Penize.cz* [online]. 2000-2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/urazove-pojisteni>
 29. PILAŘ, Jiří. *Finanční gramotnost „Jak s penězi?!“* Projekt ESF [online]. 2012. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.skp-centrum.cz/wp-content/uploads/2012/05/Financni-gramotnost-aneb-Jak-spenezi.pdf>
 30. SMRČKA, Luboš. Rodinný rozpočet: výdaje nezbytné, nutné a zbytné. *Penize.cz* [online]. 2011 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/financni-poradenstvi/56764-rodinny-rozpocet-vydaje-nezbytno-nutnea-zbytno>

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Graf 1: Otázka č. 1

Graf 2: Otázka č. 2

Graf 3: Otázka č. 3

Graf 4: Otázka č. 4

Graf 5: Otázka č. 5

Graf 6: Otázka č. 6

Graf 7: Otázka č. 7

Graf 8: Otázka č. 8

Graf 9: Otázka č. 9

Graf 10: Otázka č. 10

Graf 11: Otázka č. 11

Graf 12: Otázka č. 12

Graf 13: Otázka č. 13

Graf 14: Otázka č. 14

Graf 15: Otázka č. 15

Graf 16: Otázka č. 16

Graf 17: Otázka č. 17

Graf 18: Otázka č. 18

Graf 19: Otázka č. 19

Tabulka 1: Otázka č. 1

Tabulka 2: Otázka č. 2

Tabulka 3: Otázka č. 3

Tabulka 4: Otázka č. 4

Tabulka 5: Otázka č. 5

Tabulka 6: Otázka č. 6

Tabulka 7: Otázka č. 7

Tabulka 8: Otázka č. 8

Tabulka 9: Otázka č. 9

Tabulka 10: Otázka č. 10

Tabulka 11: Otázka č. 11

Tabulka 12: Otázka č. 12

Tabulka 13: Otázka č. 13

Tabulka 14: Otázka č. 14

Tabulka 15: Otázka č. 15

Tabulka 16: Otázka č. 16

Tabulka 17: Otázka č. 17

Tabulka 18: Otázka č. 18

Tabulka 19: Otázka č. 19

Tabulka 20: Hypotéza 1, znak P

Tabulka 21: Hypotéza 1, znak O

Tabulka 22: Hypotéza 1, znak x^2

Tabulka 23: Hypotéza 2, znak P

Tabulka 24: Hypotéza 2, znak O

Tabulka 25: Hypotéza 2, znak x^2

Tabulka 26: Hypotéza 3, znak P

Tabulka 27: Hypotéza 3, znak O

Tabulka 28: Hypotéza 3, znak x^2

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Standardy finanční gramotnosti pro střední školy

Příloha č. 2 - Dotazník

Příloha č. 1

Standardy finanční gramotnosti pro střední školy

Peníze

- Placení (v tuzemské i zahraniční měně)
 - Používání nejběžnějších platebních nástrojů, směna peněz za použití kursovního lístku
- Tvorba ceny
 - Stanovení ceny jako součet nákladů, zisku a DPH
 - Vysvětlení, jak se cena liší podle zákazníků, místa, období, ...
 - Rozpoznání běžných cenových triků (cena bez DPH...) a klamavé nabídky
- Inflace
 - Vysvětlení podstaty inflace a jejích důsledků na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a uvedení příkladů, jak se důsledkům inflace bránit

Hospodaření domácností

- Rozpočet domácnosti
 - Rozlišení pravidelných a nepravidelných příjmů a výdajů a na základě toho sestavení rozpočtu domácnosti
 - Navržení, jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytkovým rozpočtem domácnosti

Finanční produkty

- Přebytek finančních prostředků
 - Navržení způsobů, jak využít volné finanční prostředky (spoření, produkty se státním příspěvkem, cenné papíry, nemovitosti...)
 - Výběr nejvhodnějšího produktu pro investování volných finančních prostředků a zdůvodnění proč
- Nedostatek finančních prostředků

- Vybrání nejvýhodnějšího úvěrového produktu s ohledem na své potřeby a zdůvodnění své volby
- Posouzení způsobu zajištění úvěru a vysvětlení, jak se vyvarovat předlužení
- Vysvětlení způsobu stanovení úrokových sazeb a rozdílu mezi úrokovou sazbou a RPSN
- Pojištění
 - Vybrání nejvýhodnějšího pojistného produktu s ohledem na své potřeby

Práva spotřebitele

- Předpisy na ochranu spotřebitele
 - Na příkladu vysvětlit, jak uplatňovat práva spotřebitele (při nákupu zboží a služeb včetně produktů finančního trhu)
- Obsah smluv

Na příkladu ukázat možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejích všeobecných podmínek

Příloha č. 2

Dotazník

Dobrý den,

Chtěla bych poprosit studenty vysokých škol o vyplnění tohoto dotazníku pro mou diplomovou práci. Jmenuji se Hana Zoubková a studuji Univerzitu Palackého v Olomouci, Pedagogickou fakultu, Ústav pedagogiky a sociálních studií, obor Pedagogika – veřejná správa. Otázky obsažené v tomto dotazníku se týkají finančního vzdělávání a osobních financí. Vyplnění dotazníku je jednoduché a mělo by Vám zabrat max. 10-15 minut. Dotazník je anonymní, obsahuje 18 otázek.

Velice děkuji za vyplnění dotazníku.

1. Jaké je vaše pohlaví?
 - Muž
 - Žena
2. Jaký je váš věk?
 - 18
 - 19
 - 20
 - 21
 - 22
 - 23
 - 24
 - 25
 - 26 a více
3. Jaké je zaměření vašeho studijního oboru?
 - Ekonomické
 - Humanitní
 - Přírodovědné
 - Umělecké
 - Pedagogické
 - Jiné

4. Setkal/a jste se v nějakém předmětu v průběhu dosavadního studia s finančním vzděláváním?
 - Ano
 - Ne
5. Jak často sledujete aktuální dění týkající se financí (např. v odborných časopisech, tematických webech nebo v novinách)?
 - Vůbec nesleduji (méně než 1x za měsíc)
 - Výjimečně (asi 1x za měsíc)
 - Několikrát měsíčně
 - Jednou týdně
 - Několikrát týdně
 - Každý den
6. Sledujete své příjmy a výdaje?
 - Ano
 - Ne
7. Jak nakládáte se svými penězi?
 - Peníze si šetřím
 - Kupuji si, co mě napadne a co chci
 - Přispívám rodičům na domácnost
 - Kupuji jen potřebné
 - Jiné
8. Odkládáte si pravidelně nějakou částku na velké výdaje (vzdělání, cestování, bydlení, auto,...) nebo pro případ neočekávaných výdajů?
 - Ano
 - Odkládám, ale ne pravidelně
 - Neodkládám
9. Představte si situaci: šetříte peníze na důchod a víte, že je budete potřebovat až za několik desítek let. Kam uložíte největší část těchto prostředků?
 - Penzijní připojištění
 - Termínovaný vklad nebo spořicí účet
 - Stavební spoření
 - Akcie/akciové fondy
 - Dluhopisy/dluhopisové fondy

- Zajištěné fondy
- Životní pojištění
- Ani jedna z možností, nechám si peníze doma
- Jiné
- Nevím

10. Od kolika let by se měl podle vás člověk začít finančně připravovat na důchod?

- Už před 20 rokem věku
- Ve věku 20-30 let
- Ve věku 30-40 let
- Ve věku 40-50 let
- Ve věku 50-60 let
- Až po 60

11. Se kterými finančními produkty už máte zkušenost (používáte nebo jste používal/a v minulosti)?

- Běžný účet
- Debetní karta
- Stavební spoření
- Termínovaný vklad, vkladní knížka nebo spořicí účet
- Životní pojištění
- Penzijní připojištění
- Kontokorentní úvěr
- Podílové fondy
- Individuální investování (např. akcie, dluhopisy, komodity)
- Úvěr/hypotéka
- Nemám zkušenost z žádným z těchto produktů

12. Kontokorent je?

- Pevně stanovený úrok
- Účet, na kterém je možné čerpat do mínusu
- Půjčka od nebankovní společnosti

13. Co to znamená, když spotřebitel podepíše smlouvu, ve které je uvedena rozhodčí doložka?

- Při případném sporu rozhoduje soud
- Při případném sporu není zvýhodněn dlužník ani věřitel

- Při případném sporu rozhoduje třetí osoba, spor je vyňat z působnosti obecných soudů
- Rozhodčí doložka není důležitá

14. Na co považujete za rozumné si půjčit?

- Dárky na Vánoce
- Dovolená k moři
- Na starý úvěr
- Mobil
- Auto
- Dům/byt
- Televize
- Další
- Ani jedno

15. Jak byste řešil/a problém se splácením půjček?

- Vzal/a bych si novou půjčku
- Žádal/a bych o snížení splátek
- Požádal/a bych o sjednocení půjček do jedné
- Půjčil/a bych si od známých
- Požádal/a bych o správcovství dluhů
- Žádal/a bych soud o oddlužení
- Neřešila bych to

16. Které kritérium bude pro vás nejdůležitější při výběru půjčky?

- RPSN
- Výše úroku
- Výše měsíční splátky
- Doporučení známého
- Jiné

17. Rodina Dosoudilova má tento měsíc tyto příjmy a výdaje:

Pan Dosoudil obdržel čistou mzdu 26 000 Kč, paní Dosoudilová dostala čistou mzdu ve výši 18 000 Kč

Jejich výdaje za tento měsíc činily:

Příspěvek do fondu oprav 5 500 Kč

Inkaso 4 500 Kč

Potraviny a oblečení 7 000 Kč

Pojistné 4 000 Kč

Splátka hypotéky 8 000 Kč

Ostatní výdaje 3 000 Kč

Nákup nové televize 10 000 Kč

Dosoudilovi mají tento měsíc rodinný rozpočet:

- Přebytkový
- Vyrovnaný
- Schodkový

18. Které z výše uvedených výdajů rodiny Dosoudilových jsou fixní?

- splátka hypotéky
- nákup nové televize
- potraviny

19. Vezmete si úvěr ve výši 10 000 Kč na jeden rok s úrokovou sazbou 9,5% p.a. Kolik peněz bance zaplatíte, jestliže po roce úvěr splatíte?

- 10 000 Kč
- 10 095 Kč
- 10 950 Kč
- 19 500 Kč